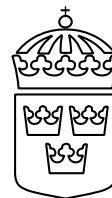

Regeringens skrivelse

2017/18:265

Miljömålen – med sikte på framtiden

Skr.
2017/18:265

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Uppsala den 31 maj 2018

Stefan Löfven

Karolina Skog
(Miljö- och energidepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen överlämnar en samlad redovisning av arbetet med miljömålen till riksdagen en gång varje mandatperiod. Miljömålen är en viktig utgångspunkt i det nationella genomförandet av de globala målen i Agenda 2030.

I skrivelsen sammanfattar regeringen mandatperiodens arbete för att nå miljömålen och ger en samlad redovisning av utvecklingen av miljömålssystemet. Beslut har tagits om nya etappmål och ny precisering för miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. Regeringen har utvecklat styrningen av myndigheter främst för att arbetet tydligare ska bidra till att stärka åtgärdsarbetet.

Under mandatperioden har regeringen gjort historiska budgetsatsningar för att nå miljömålen. I skrivelsen ges en översikt över dessa satsningar samt en redovisning av några av de i övrigt viktigaste insatserna som regeringen vidtagit för att nå de av riksdagen beslutade Generationsmålet och vart och ett av miljö kvalitetsmålen.

Innehållsförteckning

1	Ärendet	4
2	Miljömålssystemet – utgångspunkten för miljöpolitiken.....	5
2.1	Mål för miljöpolitiken	5
2.2	Miljöpolitikens inriktning.....	9
3	Stora satsningar och exempel på positiva resultat och trender.....	12
3.1	Regeringens stora satsningar för miljön	12
3.2	Positiva resultat i miljön och positiva trender i samhällets omställning	16
4	Etappmål för att stärka åtgärdsarbetet.....	20
4.1	Nya etappmål utgör steg på vägen mot Generationsmålet och miljökvalitetsmålen	21
4.2	Arbetet med att utveckla etappmål fortsätter.....	23
5	Genomförandet av miljöpolitiken kräver insatser av många aktörer på alla nivåer i samhället	24
5.1	De nationella myndigheternas ansvar har utvecklats och tydliggjorts.....	24
5.2	Miljömålsrådet ökar takten i åtgärdsarbetet	26
5.3	Miljömålsberedningen ger förslag inom komplexa områden.....	27
5.4	Det regionala och lokala arbetet	28
5.5	Näringslivet är en viktig aktör i arbetet för att nå miljömålen.....	30
5.6	Forskning.....	31
5.7	Arbetet i EU, regionala forum och internationellt bidrar till miljömålen och vice versa	32
6	Uppföljning och utvärdering – en grund för ett starkt genomförande	36
6.1	Miljömålsuppföljning i bred samverkan	36
6.2	Regelbunden uppföljning och utvärdering	36
6.3	Utvecklad uppföljning av miljömålen genom nya indikatorer	37
6.4	Satsningar för förbättrad miljöövervakning	38
6.5	Rådet för evidensbaserad miljöanalys	38
6.6	Stärkt kommunikation om miljömålen – utveckling av Miljömålportalen.....	39
7	Insatser för att nå Generationsmålet och miljökvalitetsmålen	39
7.1	Målövergripande insatser som bidrar till Generationsmålet och miljökvalitetsmålen	39
7.2	Insatser som bidrar till att nå Generationsmålet	42
7.3	Insatser som bidrar till att nå miljökvalitetsmålen.....	47

Bilaga 1	Generationsmålet.....	63	Skr. 2017/18:265
Bilaga 2	Miljö kvalitetsmålen.....	64	
Bilaga 3	Etappmål i miljömålssystemet.....	75	
Bilaga 4	Koppling mellan Sveriges nationella miljömål och de 17 målen för FN:s Agenda 2030.....	81	
Bilaga 5	Myndigheter med ansvar i miljömålssystemet	83	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 31 maj 2018	84	

1 Ärendet

Riksdagen beslutade 1999 om 15 miljökvalitetsmål som anger det tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183). Ett sextonde miljökvalitetsmål – *Ett rikt växt- och djurliv* – beslutades av riksdagen 2005 (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48). Riksdagen beslutade 2009 om en ändrad innebörd av miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* samt ett nytt mål för 2020 (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300).

Riksdagen beslutade 2010 om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål, Generationsmålet (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Målstrukturen innebär att miljöarbetet ska vara strukturerat med ett generationsmål, miljökvalitetsmål och etappmål. Riksdagen beslutade samtidigt om ändrad innebörd av miljökvalitetsmålen *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö* och *Säker strålmiljö* samt att det tidigare delmålet till 2020 för *Begränsad klimatpåverkan* skulle utgå och ersättas med ett etappmål med samma lydelse.

Regeringen beslutade 2010 att tillsätta en parlamentarisk beredning, Miljömålsberedningen (M 2010:04), vars uppgift är att lämna förslag till regeringen om hur Generationsmålet och miljökvalitetsmålen kan nås. Beredningen har redovisat åtta delbetänkanden varav de senaste är Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21) samt En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47).

Regeringen beslutade 2012 om reviderade preciseringar till alla miljökvalitetsmål, förutom *Begränsad klimatpåverkan*, och om tretton etappmål inom områdena luftföroreningar, farliga ämnen, avfall och biologisk mångfald. En redogörelse för dessa finns i promemorian Svenska miljömål – preciseringar av miljökvalitetsmålen och en första uppsättning etappmål (Ds 2012:23).

Regeringen beslutade 2013 om fem etappmål för farliga ämnen (dnr M2013/01740/Ke och M2013/02682/Ke). Dessa etappmål ingår i den strategi för giftfri miljö som regeringen presenterade 2013 (prop. 2013/14:39). Under 2014 beslutade regeringen om fem etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (dnr M2014/00593/Nm). Dessa etappmål ingår i den strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som regeringen beslutade samma år (prop. 2013/14:141).

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag redovisat fyra fördjupade utvärderingar av miljömålen varav den senaste överlämnades 2015 (Naturvårdsverkets rapport 6666).

Regeringen redovisade 2016 skrivelsen Kontrollstation för de klimat- och energipolitiska målen till 2020 samt klimatanpassning (skr. 2015/16:87). Riksdagen beslutade 2017 om ett klimatpolitiskt ramverk (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320) som bl.a. omfattar fyra etappmål i miljömålssystemet. I ramverket beslutade riksdagen också om en ny precisering för miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* som ligger i linje med Parisavtalets mål. Regeringen beslutade

samma år att redovisa resultatet av kontrollstation 2016 om etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (dnr M2017/01284/Nm). Skr. 2017/18:265

Under 2018 överlämnade regeringen en skrivelse med en klimatstrategi för Sverige (skr. 2017/18:238), och en skrivelse med en strategi för Levande städer (skr. 2017/18: 230) till riksdagen. I samband med att regeringen överlämnade skrivelsen Strategi för Levande städer beslutade regeringen även tre etappmål för hållbar stadsutveckling.

Våren 2018 beslutade regeringen om ett etappmål gällande luftförurening (dnr M2018/01639/K1).

2 Miljömålssystemet – utgångspunkten för miljöpolitiken

Sammanfattning: Miljöpolitiken utgår ifrån Generationsmålet för miljöarbetet och de nationella miljö kvalitetsmål som beslutats av riksdagen. Miljömålen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Miljömålssystemet ger en struktur för systematisk uppföljning av miljöpolitiken som grund för ett strategiskt åtgärdsarbete. Miljömålen konkretiserar den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Miljömålen är också en viktig utgångspunkt för det nationella genomförandet av FN:s globala mål, Agenda 2030. Den politiska inriktningen är att arbetet med miljömålen ska fortsätta och nya etappmål ska tas fram. En central del av det moderna samhällsbygget är att nå Generationsmålet, som är det övergripande målet för miljöpolitiken. Avgörande steg ska tas för att miljömålen ska nås och Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Regeringen vill öka takten i genomförandearbetet för att ställa om samhället och uppfylla miljömålen. Historiskt stora budget-satsningar har under mandatperioden gjorts för att öka möjligheterna att nå miljömålen.

I detta avsnitt redovisas en nulägesbild av miljömålen. Här beskrivs också den politiska inriktning som utformats under mandatperioden.

2.1 Mål för miljöpolitiken

Miljömålen

Miljömålen omfattar

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen (Generationsmålet)
- miljö kvalitetsmål som anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till
- etappmål som beskriver de samhällsomställningar som är viktiga steg för att nå Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

Miljömålen används som samlingsnamn för Generationsmålet, miljökvalitetsmålen och etappmålen. Miljömålen konkretiserar den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Miljömålen är således en viktig utgångspunkt för det nationella genomförandet av FN:s globala mål, Agenda 2030. De globala målen är integrerade och odelbara och innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Miljömålen kopplar även till andra tvärsektorieella mål som t.ex. EU:s mål om klimat och energi (EU2020), EU:s klimat- och energiramverk 2030 och regeringens politik för en global utveckling (PGU).

Miljömålen för miljöpolitiken ska integreras i andra politikområden. Hänsyn ska tas till miljö- och klimatfrågorna när en myndighet fullgör sin huvuduppgift för att på bästa sätt skapa förutsättningar för beslut som är hållbara i såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt perspektiv.

Generationsmålet visar inriktningen för samhällets omställning

Generationsmålet är det övergripande målet för miljöpolitiken och beskriver att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Generationsmålet förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och internationellt. Generationsmålet har preciserats i ett antal strecksatser som ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att miljökvalitetsmålen ska kunna nås. Generationsmålet och dess strecksatser finns i *bilaga 1*. Generationsmålet är ett inriktningsmål för samhällets omställning och ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Miljökvalitetsmålen beskriver det önskade miljötillståndet

Miljökvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Det finns 16 miljökvalitetsmål:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv.

Till vart och ett av miljökvalitetsmålen finns ett antal preciseringar som tydligare definierar innebörden av miljökvalitetsmålen och det miljö-

stånd som ska uppnås. Miljökvalitetsmålen och preciseringarna ger därmed en tydlig vägledning för miljöarbetet – för nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra aktörer. Preciseringarna utgör även kriterier vid bedömningen av möjligheterna att nå målen. Preciseringen för *Begränsad klimatpåverkan* har under mandatperioden ändrats för att vara i linje med temperaturmålet i Parisavtalet, det globala avtal som slöts 2015 inom ramen för FN:s ramkonvention om klimatförändringar (se vidare avsnitt 7.3). Miljökvalitetsmålen och deras preciseringar finns i *bilaga 2*.

Etappmålen förtydligar vad som behöver göras för att Generationsmålet och miljökvalitetsmålen ska kunna nås

Etappmålen förtydligar den samhällsomställning som krävs för att Generationsmålet och miljökvalitetsmålen ska kunna nås. De kan bidra såväl till Generationsmålet som till flera olika miljökvalitetsmål. Etappmål ska beslutas inom prioriterade områden där insatser bedöms vara mest angelägna och kan även motsvara mål som beslutats inom EU eller genom internationella överenskommelser. Etappmålen fastställs som huvudregel av regeringen. Etappmål av stor vikt eller komplexitet kan dock komma att underställas riksdagen för beslut, det gäller t.ex. etappmål för klimat. Etappmålen finns i *bilaga 3*.

Under denna mandatperiod har riksdagen beslutat om fyra etappmål inom området klimat. Regeringen har beslutat om två etappmål för stadsgrönska inom området hållbar stadsutveckling och om ett som handlar om ökad andel persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång inom hållbar stadsutveckling. Regeringen har också beslutat om ett etappmål för att minska de nationella utsläppen av luftföroreningar. Regeringen har vidare beslutat om ett nytt etappmål genom att senarelägga mållåret för ett etappmål inom biologisk mångfald (se avsnitt 4.1). Sammantaget finns nu 22 gällande etappmål dvs. etappmål med mållår som infaller efter år 2016. Övriga etappmål har slutredovisats i budgetpropositionerna för 2016, 2017 och 2018. Flera av dessa etappmål har uppnåtts, t.ex. etappmålet om ekosystemtjänster och resiliens och etappmålet om ett variationsrikt skogsbruk. Tabell 2.1 ger en översikt av etappmålen. I tabellen anges samtliga beslutade etappmål med information om vilket mållår de har samt om de i budgetpropositionen för 2018 bedömdes som uppnådda. De etappmål som beslutades eller fick nytt mållår under 2017 eller senare var ej bedömda då.

Tabell 2.1 Beslutade etappmål i miljömålssystemet

Etappmål	Målar	Uppnått	Miljö-kvalitetsmål
Utsläpp av växthusgaser 2020	2020		Klimat
Ett långsiktigt utsläppsmål	2045		
Minskning av växthusgasutsläppen i ESR-sektorn 2030	2030		
Minskning av växthusgasutsläppen i ESR-sektorn 2040	2040		
Minskning av växthusgasutsläppen från inrikes transporter till 2030	2030		
Småskalig vedeldning ¹	–	Ja	Frisk luft
Gränsöverskridande luftföroreningar i Europa ¹	2015		
Begränsningar av utsläpp av luftföroreningar från sjöfarten ³	2016	Ja	Naturlig försurning
Minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar	2025		
Särskilt farliga ämnen	2015 & 2018		Giftrig miljö
Kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper	2015 & 2018		
Information om farliga ämnen i varor	2020		
Utveckling och tillämpning av EU:s kemikalieregler	2020		
Effektivare kemikalietillsyn inom EU	2018		
Giftriga och resurseffektiva kretslopp	2018		
Barns exponering för farliga ämnen	2018		
Ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning	2020		
Miljöhänsyn i skogsbruket ¹	2015	Ja	Levande skogar
En dialogprocess i ett nationellt skogsprogram ²	2015	Ja	
Ett variationsrikt skogsbruk ²	2015	Ja	
Resurshushållning i byggsektorn	2020	Ja	God bebyggd miljö
Resurshushållning i livsmedelskedjan	2018		
Metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer	2020		
Integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer	2025		
Öka andel persontransporter med gång-, cykel- och kollektivtrafik	2025		
Helhetssyn på markanvändningen ³	2016		Ett rikt växt- och djurliv
Den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster	2018		
Skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden	2020		
Ekosystemtjänster och resiliens ²	2013	Ja	
Hotade arter och naturtyper ¹	2015		
Kunskap om genetisk mångfald	2020		
Invasiva främmande arter ¹	2015		

Etappmålen bidrar till flera miljö-kvalitetsmål. I tabellen framgår under vilket miljö-kvalitetsmål som respektive etappmål redovisas i budgetpropositionen samt om etappmålet i budgetpropositionen för 2018 bedömdes som uppnått. Etappmålen nämns i tabellen endast i kortform. Etappmålen fullständiga formuleringar återfinns i bilaga 3. Endast de etappmål med målar senare än 2016 betraktas som aktuella.

1 – slutredovisades i budgetpropositionen för 2017.

2 – slutredovisades i budgetpropositionen för 2016.

3 – slutredovisades i budgetpropositionen för 2018.

2.2 Miljöpolitikens inriktning

Miljömålen är en viktig utgångspunkt för det nationella genomförandet av Agenda 2030

Miljömålen är en viktig utgångspunkt i det nationella genomförandet av de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Sverige ska vara ledande i arbetet med att genomföra Agenda 2030, nationellt och internationellt. Miljömålen ger drivkraft och försprång i det arbetet. Åtgärder som bidrar till att nå miljömålen bidrar också till att nå de globala målen i Agenda 2030.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att bidra till genomförandet av Agenda 2030. Myndigheterna med ett målansvar för miljömålen har fått flera uppdrag, både att analysera förhållandet mellan de nationella miljömålen och de globala målen i Agenda 2030 och att ta fram indikatorer för miljömålen där också relevanta delar av de globala målen i Agenda 2030 beaktas. De målansvariga myndigheternas analyser av hur mål och delmål i agendan förhåller sig till miljömålen tydliggör kopplingen och visar att miljömålen korrelerar väl med miljödimensionen i Agenda 2030 med några undantag (dnr Fi2016/01355/SF), se *bilaga 4*. Flera av miljömålen bidrar även till att nå de sociala och ekonomiska dimensionerna i Agenda 2030. Exempelvis bidrar insatser för *Frisk luft* och *Giftfri miljö* till förbättrad hälsa.

I arbetet med att ta fram nya etappmål för miljömålen kommer delmålen i Agenda 2030 att vara en utgångspunkt. Detta bidrar till att ytterligare stärka det nationella genomförandet av agendan. Den regelbundna uppföljningen av miljömålen ger också en bra utgångspunkt för uppföljningen av måluppfyllelsen för Agenda 2030 i Sverige. Erfarenheterna från årtionden av miljöarbete är också viktiga i genomförandet av agendan både när det gäller myndighetssamverkan och uppföljningssystem. De ger också Sverige en fördel. Den integrerade ansatsen i agendan stödjer det nationella miljömålsarbetet.

Arbetet med miljömålen fortsätter och nya etappmål ska tas fram

Arbetet med miljömålen ska fortsätta med sikte mot 2030. Utöver att vara en viktig utgångspunkt i det nationella genomförandet av de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling ger miljömålen en struktur för och konkretiserar det nationella arbetet med klimat och miljö.

Nya etappmål ska tas fram. Etappmål har redan beslutats under mandatperioden inom områdena klimat, hållbar stadsutveckling och luft (se vidare avsnitt 4.1). Regeringen har också beslutat om ett nytt etappmål genom att senarelägga målåret för ett etappmål inom biologisk mångfald (se avsnitt 4.1). Regeringen har lagt flera uppdrag för att ta fram underlag och förslag till fler etappmål (se avsnitt 4.2). I arbetet med att ta fram nya etappmål för miljömålen är delmålen i de globala målen i Agenda 2030 en utgångspunkt. Etappmålen förtydligar den samhällsomställning som krävs för att Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen ska kunna nås och är styrande för miljöarbetet. Etappmål ska beslutas inom prioriterade områden där insatser bedöms vara mest angelägna.

Den samhällsomställning som krävs för att nå miljömålen förutsätter lösningar inom alla politikområden och miljöhänsyn behöver aktivt integreras i alla verksamheter som påverkar människors hälsa eller miljön. Därför har regeringen under mandatperioden utvecklat och förtydligt myndigheternas ansvar i genomförandet av miljöpolitiken.

En del i detta arbete är att regeringen inrättat ett miljömålsråd (dnr M2015/00213/Mm) som ska öka takten i arbetet med att nå miljömålen. I rådet ingår myndighetscheferna vid de myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå miljömålen (se vidare avsnitt 5.2).

Regeringen har ökat antalet myndigheter som har ett utpekad ansvar i miljömålssystemet (se avsnitt 5.1 och *bilaga 5*). Ansvaret slås fast i myndigheternas instruktioner och innebär att myndigheterna ska verka för att miljömålen nås och vid behov föreslå åtgärder för att utveckla miljöarbetet. På regeringens uppdrag har myndigheterna utvecklat sitt arbete med att integrera miljömålen i sin verksamhet (dnr M2015/02633/Mm och M2015/03393/Mm). De har inom sina respektive områden analyserat vilka miljömål som är relevanta för den egna verksamheten och utifrån det tagit fram handlingsplaner för det fortsatta arbetet. Naturvårdsverket stödjer de berörda myndigheterna i deras arbete med att genomföra och följa upp arbetet med miljömålen.

Flera utmaningar kvarstår – fortsatta insatser krävs

Regeringen anser att avgörande steg ska tas för att miljömålen ska nås. Flera steg på vägen har tagits på alla nivåer i samhället och nya satsningar och styrmedel är på plats. Samtidigt behövs ytterligare åtgärder för att ställa om samhället och uppfylla målen. Regeringens bedömning i Budgetpropositionen för 2018 är att det finns positiva trender för bl.a. miljö kvalitetsmålen *Frisk luft* och *Bara naturlig försurning*. Men uppföljningen visar också att det behövs ytterligare åtgärder för att nå fjorton av de sexton miljö kvalitetsmålen. Dessa fjorton mål bedöms inte vara uppnådda och inte heller vara möjliga att nå med befintliga eller beslutade styrmedel och åtgärder. Detta gäller exempelvis för *Begränsad klimatpåverkan*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Dessa mål påverkar förutsättningarna för livsmedelsproduktionen, tillgången till vatten, översvämningar och förutsättningar för ekosystemtjänster (t.ex. rent vatten, pollinering av växter, naturlig skadedjursbekämpning och växthusgasbalansen).

Under mandatperioden har regeringen vidtagit många åtgärder som är relevanta för miljömålen. Åtgärder som syftar till att nå miljömålen för också med sig positiva effekter för hälsa, ekonomi och sysselsättning.

Ett viktigt verktyg för att nå målen och genomföra den samhällsomställning som krävs är att även fortsatt integrera miljö och klimat i de politikområden där drivkrafterna och lösningarna till problemen finns. När nya samhällsmål tas fram ska de ta hänsyn till klimat och miljö när det är relevant. Regeringen har tagit fram strategier inom många områden som har betydelse för miljömålen, t.ex. en nationell livsmedelsstrategi för Sverige (prop. 2016/17:104), en strategi för hållbar konsumtion (prop. 2016/17:1 utg.omr. 18 avsnitt 4), en nationell cykelstrategi för ökad och

säker cykling (dnr N2015/07365/TS) och en svensk maritim strategi för människor, jobb och miljö (dnr N2015/06135/MRT). Skr. 2017/18:265

Klimatet är en av mänsklighetens största utmaningar. Klimatförändringarna påverkar både natur- och kulturmiljön samt människors hälsa. Klimatutmaningen är global och det krävs både nationella insatser och fortsatt internationellt samarbete för att nå miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. Sverige har ambitionen att bli världens första fossilfria välfärdsland. Regeringen har pekat ut klimatfrågan som ett av sina tre prioriterade områden och vill skynda på omställningen till ett grönare och mer hållbart samhälle. Genom det gröna samhällsbygget skapas en långsiktigt hållbar ekonomi, en god miljö och ett ökat välbefinnande och förbättrad hälsa i hela Sverige. Regeringen skapar förutsättningar för samarbeten för innovationer och för att näringslivet ska kunna exportera framtidens lösningar. Inom miljöområdet har stora budgetsatsningar gjorts, bl.a. för att öka kommunernas möjligheter att bygga anläggningar för kollektivtrafik (genom s.k. stadsmiljöavtal) och stora satsningar på investeringsstöd till lokala och regionala åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser (Klimatklivet). Det klimatpolitiska ramverket som riksdagen beslutade om 2017 är den viktigaste klimatreformen i svensk historia och en central del i arbetet för att Sverige ska nå miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* (se vidare avsnitt 6.3). Ramverket ger stabila och långsiktiga förutsättningar för näringsliv och samhälle och ställer samtidigt stora krav på politiken.

Ekonomin är fortfarande i alltför stor utsträckning uppbyggd på snabb förbrukning av råvaror. Kemikalier i vår vardag är ytterligare en stor utmaning. I Sverige i dag utsätts människor i sin vardag för kemikalier som är cancerframkallande eller farliga på andra sätt. Negativa effekter av plastproduktion och plastanvändning samt problem med marint skräp, har under senare tid hamnat högt på den internationella agendan. Regeringen vill därför fortsätta arbetet för en cirkulär ekonomi genom att minska mängden avfall, öka återanvändning och återvinning och fasa ut farliga kemikalier. Prioriterade områden inom arbetet med cirkulär ekonomi är bl.a. plast och textilier och här genomförs och planeras nya åtgärder (se vidare avsnitt 7.2 och 7.3).

Förlusten av biologisk mångfald har inte bromsats upp och många arter och naturtyper riskerar att försvinna och ekosystem att utarmas. Regeringen bedömer att det även fortsatt krävs kraftfulla åtgärder för att nå de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen, liksom de miljö kvalitetsmål som omfattar naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras antingen genom formellt skydd eller frivilliga avsättningar.

3 Stora satsningar och exempel på positiva resultat och trender

Sammanfattning; Regeringen har gjort stora satsningar på miljön som t.ex. Klimatklivet, stadsmiljöavtal och stärkt ekonomiskt stöd till solceller. Under mandatperioden har det varit möjligt att se flera exempel på positiva resultat i miljön och på positiva samhällsomställningar.

I detta avsnitt redovisas några exempel på satsningar regeringen gjort och på positiva förändringar i samhället som kunnat ses under mandatperioden. En del av dessa är resultatet av tidigare gjort arbete och en del från nyligen gjorda satsningar. Det tar ofta lång tid från det att en åtgärd vidtas till det effekten i miljön kan mätas.

3.1 Regeringens stora satsningar för miljön

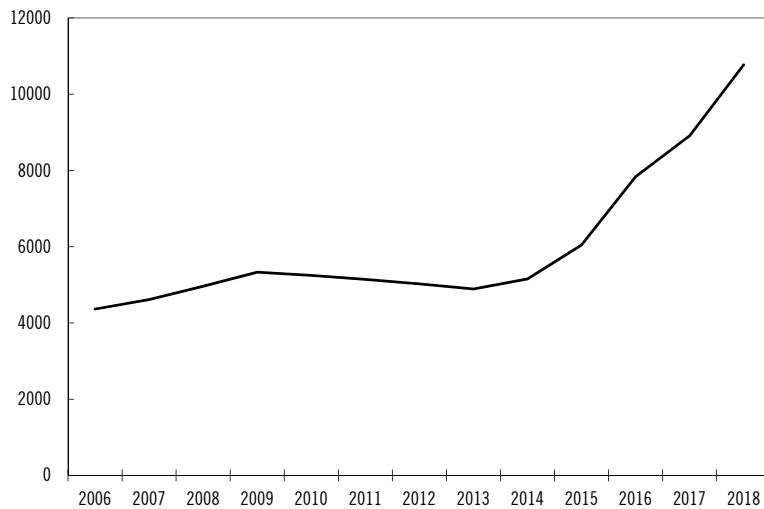
Inledning

Sedan tillträdet hösten 2014 har regeringen genomfört de största satsningarna på miljö och klimat i svensk historia. Regeringen vill öka takten i genomförandearbetet för att ställa om i samhället och uppfylla miljömålen. Under mandatperioden har regeringen lagt grunden för den snabba klimatomställning som krävs för att uppnå långsiktigt hållbara utsläppsnivåer.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 gjort flera stora satsningar på klimat och miljö både inom utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård och inom flera andra politikområden som bidrar till att nå miljömålen. Sett enbart till utgiftsområde 20 så motsvarar de föreslagna ökade satsningarna i budgetpropositionen 2,6 miljarder kronor 2018. Investeringsnivån 2018 är en ökning med 109 procent jämfört med 2014, från 5,2 till 10,7 miljarder kronor. De kraftigt förstärkta anslagen möjliggör stora satsningar på bl.a. skydd och skötsel av värdefull natur som skogar och marina områden, restaurering av våtmarker, satsningar på en giftfri vardag, insatser för att förbättra havs- och vattenmiljön samt inom hållbar stadsutveckling genom inrättandet av ett nytt stöd för gröna städer. Det har även gjorts förstärkningar av anslagen för miljötillsyn. På klimatområdet görs omfattande satsningar för att minska växthusgasutsläppen inom flera områden, såsom inrikes transporter inklusive flyget, samt industrin. Klimatarbetet på lokal och regional nivå stimuleras bl.a. genom att förstärka och förlänga Klimatklivet för stöd till kostnads-effektiva klimatinvesteringar.

Diagram 3.1 Anslagsutveckling UO 20 Allmän miljö- och naturvård inkl. miljöforskning 2006–2018

Miljoner kronor

Anslagsutveckling inkl. ändringsbudgetar i löpande priser. Källa: Egna beräkningar.

Bidrag för grönare städer för att främja stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

För att stärka kommunernas förutsättningar att utveckla städerna till gröna, hälsosamma och trygga platser där människor möts och innovationer skapas har regeringen inrättat ett bidrag till åtgärder för grönare städer, stadsnära grönska, ekosystemtjänster i urban miljö och barns utemiljöer. Bidraget omfattar 100 miljoner kronor för 2018, 500 miljoner kronor för 2019 och 550 miljoner kronor för 2020. I städerna finns möjligheten att lösa många av klimat- och miljöutmaningarna och hållbar stadsutveckling är ett viktigt medel i arbetet med att uppnå miljömålen. Exempel på åtgärder som är bidragsberättigade är parker, alléer, buskage, häckar, planteringar, gröna tak och väggar samt ytor för barns lek och utevistelse i urban miljö. Även åtgärder som gäller vattenytor i urban miljö som stränder, våtmarker, vattendrag, diken, dagvattenanläggningar eller liknande är stödberättigade.

Klimatklivet

För att Sverige ska vara ledande i omställningen till ett samhälle med mycket låga utsläpp av växthusgaser krävs investeringar och insatser i samhällets alla sektorer. Klimatklivet är en av regeringens viktigaste insatser för att stödja minskade utsläpp och klimatomställning i hela landet. Det möjliggör konkreta klimatinvesteringar på lokal och regional nivå. Arbetet bidrar till att nå miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. Anslaget har förstärkts och förlängts i flera omgångar. År 2018 uppgår stödet via Klimatklivet till ca 1,7 miljarder kronor, och intresset att ta del av stödet är stort.

Genom att stöd via Klimatklivet matchas med medfinansiering från företag, kommuner, landsting och bostadsrättsföreningar, har hittills klimatinvesteringar i Sverige för uppskattningsvis 7,2 miljarder kronor möjliggjorts. Åtgärderna som fått stöd till och med maj 2018 beräknas leda till en utsläppsminskning med 880 000 ton koldioxidekvivalenter per år. Exempel på åtgärder som fått investeringsstöd är nya laddpunkter för elbilar, utbyte av fossila bränslen till förnybara, tankstationer för förnybara drivmedel, produktion av biogas och destruktion av lustgas vid sjukhus. Den åtgärdskategori som har beviljats mest stöd är produktion av biogas. Utsläppsminskningen per investeringskrona för åtgärderna är i genomsnitt 2,1 kg koldioxidekvivalenter under åtgärdernas livslängd.

Stadsmiljöavtal

Regeringen vill genom stadsmiljöavtalen fortsätta att främja innovativa, kapacitetsstarka och resurseffektiva lösningar för kollektivtrafik och cykeltrafik i syfte att skapa hållbara stadsmiljöer. Åtgärderna ska leda till energieffektiva lösningar med låga utsläpp av växthusgaser och bidra till att nå miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Stadsmiljöavtalen är fr.o.m. 2018 en del av den ekonomiska ramen för utvecklingen av transportsystemet och omfattar 1 miljard kronor per år 2018–2029.

Befolkningen i svenska storstäder växer kraftigt. För att fler ska kunna leva hållbart behövs täta städer där en större andel av persontransporterna sker med gång-, cykel-, och kollektivtrafik. Stöd har genom stadsmiljöavtalen bl.a. beviljats till BRT-åtgärder (Bus Rapid Transit), laddstationer för elbussar, spårvägslinjer, nya bussgator, kollektivtrafikfält, cykelbanor, cykelgarage, cykelpumpar, laddstolpar för elcyklar och låncykelprojekt.

Satsningar på skydd och åtgärder för värdefull natur

I syfte att höja ambitionen i arbetet med skydd av värdefull natur, skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande av biologisk mångfald, viltförvaltning samt insatser för friluftslivet har regeringen under mandatperioden väsentligt ökat anslagen för åtgärder och skydd av värdefull natur. Anslaget Åtgärder för värdefull natur omfattade i budgetpropositionen för 2018 ca 1 250 miljoner kronor och anslaget Skydd av värdefull natur drygt 1 400 miljoner kronor. Detta att jämföra med budgetpropositionen för 2014 där samma anslag omfattade drygt 600 respektive drygt 800 miljoner kronor. Dessa satsningar har inneburit en kraftig ambitionshöjning och gjort att fler värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv har kunnat skyddas. Under perioden 2015–2017 har det inrättats drygt 700 naturreservat vilket är en kraftig ökning. Riksdagen har under 2017 godkänt regeringens förslag att utvidga nationalparkerna Tiveden och Björnlandet.

Under mandatperioden har regeringen i utgiftsområde 17 som rör kultur, medier, trossamfund och fritid gjort omfattande satsningar på friluftslivet vilket bedöms ha gett goda resultat. I budgetpropositionen för 2016 tillfördes anslaget 13:3 *Stöd till friluftorganisationer* 20 miljoner kronor per år från 2016. Anslaget uppgår därmed till nära 48 miljoner kronor. Genom att verksamhetsanslagen ökats kraftigt har många friluftslivsorganisationer kunnat genomföra en mängd aktiviteter utöver ordinarie

verksamhet, med fokus på utevistelser för barn och unga. Satsningen ger ökade möjligheter till friluftsdagar och utomhuspedagogik samt utevistelse för barn och unga, naturkontakt, information, fysisk aktivitet, mångfald och integration.

Satsningar för havs- och vattenmiljön

I syfte att snabbare nå de havs- och vattenrelaterade miljökvalitetsmålen så har regeringen under mandatperioden ökat anslaget för åtgärder inom området. Anslaget omfattar i budgetpropositionen för 2018 ca 950 miljoner kronor. Detta att jämföra med budgetpropositionen för 2014 då anslaget omfattade ca 670 miljoner kronor. Denna satsning har inneburit att väsentligt fler insatser och åtgärder för att förbättra, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer har kunnat genomföras. Exempelvis har det inneburit förstärkta insatser på marint områdesskydd, insatser mot övergödning och insatser mot plaster i havet.

Stärkt ekonomiskt stöd till solceller

Regeringen har vid flera tillfällen förstärkt det ekonomiska stödet till solceller. Till år 2017 tillfördes 203 miljoner kronor, år 2018 och 2019 tillfördes 525 miljoner kronor per år och år 2020 tillfördes 915 miljoner kronor. Det innebär att den totala summan för år 2018 är 1 085 miljoner kronor och för år 2019 och år 2020 915 miljoner kronor per år. I propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99) föreslås att anslaget tillförs ytterligare 170 miljoner kronor för år 2018. En del av dessa medel ska enligt förslaget fördelas till länsstyrelserna som förstärkning för ärendehantering och administration.

Från och med den 1 januari 2018 höjdes stödnivån för privatpersoner från 20 procent till 30 procent. Statens energimyndighet har också fått i uppdrag att under 2018 se över stödets utformning i syfte att förenkla ansökningsförfarandet. Syftet med stödet är, precis som vid införandet, bl.a. att användningen av solcellssystem och antalet aktörer som hanterar sådana system ska öka och att systemkostnaderna ska sänkas. Regeringen vill ha ett riktat stöd för att främja teknik som ännu inte är tillräckligt konkurrenskraftig för att stå på egna ben. För att också bidra till att göra det enklare att få information inför beslut om att investera i solceller har Energimyndigheten fått i uppdrag att utveckla och tillhandahålla en lättanvänd informationsplattform för solel som gör det enklare för den som vill installera solceller. Plattformen ska utgöra ett nav för offentlig information relevant för aktörer vid solcellsutbyggnad. För att ta fram informationsplattformen har Energimyndigheten fått 10 miljoner kronor under 2018 och därefter 5 miljoner kronor om året. Regeringen har i propositionen Fler bygglovsbefriade åtgärder (prop. 2017/18:197) föreslagit vissa undantag från kravet på bygglov i plan- och bygglagen (2010:900). Ändringarna innebär bl.a. att det inte längre krävs bygglov för att på en byggnad inom ett detaljplanelagt område montera solcellspaneler och solfångare som följer byggnadens form. Regeringen aviserade även att den avser att ta initiativ till att utreda frågan om vilken effekt elektromagnetiska störningar från solcellsanläggningar har på verksamheter som är utpekade riksintressen för totalförsvaret.

3.2 Positiva resultat i miljön och positiva trender i samhällets omställning

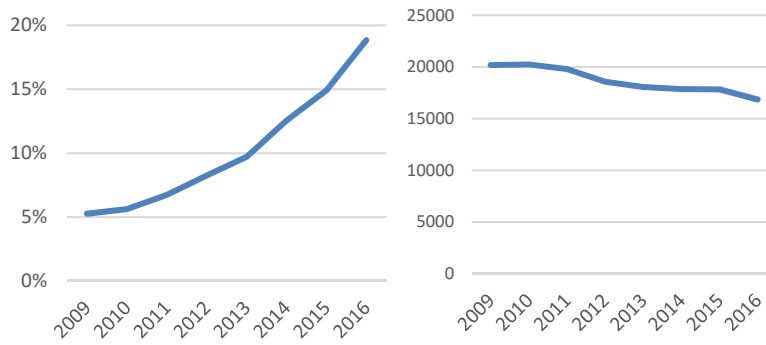
Takten i arbetet med skydd och skötsel av värdefull natur har ökat

Skötsel av nationalparker och naturreservat samt andra åtgärder för värdefull natur stärker den biologiska mångfalden och förbättrar för friluftslivet. Arbetet bidrar på så sätt positivt till bl.a. miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv* och *Levande skogar*. Skötsel av värdefull natur bedöms också direkt ha skapat drygt 1 100 arbetstillfällen under 2016. Under mandatperioden har hittills drygt 700 nya och utökade naturreservat beslutats. Det är en kraftig ökning jämfört med tidigare mandatperiod. Riksdagen har under 2017 på regeringens förslag godkänt att ut nationalparkerna Tiveden och Björmlandet utökas. Under 2018 har regeringen föreslagit riksdagen att godkänna inrättandet av landets 30:e nationalpark, Åsnens nationalpark i Kronobergs län. Vidare beslutade regeringen i december 2016 om skydd av värdefulla havsområden i form av Natura 2000-områden, främst med syfte att skydda tandvalen tumlare. Områdena har en sammanlagd areal på drygt 1,3 miljoner hektar. Det innebär att 13,6 procent av Sveriges havsområde är skyddat och att arealdelen i etappmålet om att minst 10 procent marina områden ska skyddas till 2020 är nått. Däremot kvarstår arbete för att säkerställa ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk i havet. Skötseln av värdefull natur har också ökat i omfattning. Stora insatser har skett både i form av skötsel av naturtyper och arter samt åtgärder för ökad tillgänglighet till rika naturupplevelser, exempelvis satsningar på det statliga ledsystemet i fjällen. Hittills under mandatperioden har 123 nya broar uppförts eller renoverats, 64 vindskydd förnyats eller renoverats, ca 500 km leder röjts och nästan 1 400 km leder fått en förbättrad markering.

Andelen förnybar energi i vägtransporter har ökat

De senaste åren har andelen förnybar energi i vägtransporter ökat stadigt vilket bl.a. bidrar till miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. En stor del av denna ökning utgörs av biodrivmedel som 2016 uppgick till ca 17 procent av den totala volymen drivmedel. År 2019 beräknas en femtedel av drivmedlen i transportsektorn vara fossilfria. Detta får direkt konsekvenser för transportsektorns klimatpåverkan. Under 2016 minskade utsläppen av växthusgaser från lätta fordon med drygt 5 procent och från tunga fordon med 11 procent. De minskade utsläppen beror i hög grad på en ökad användning av rena biodrivmedel i tunga lastbilar och bussar, men även på ökad användning av låginblandade biodrivmedel som t.ex. blandas i fossil diesel.

Diagram 3.2 Andel biodrivmedel i vägtransportsektorn respektive förändring av totala utsläpp av växthusgaser från vägtransporter (2009–2016)

Till vänster andel biodrivmedel i vägtransportsektorn. Till höger totala utsläpp från vägtransporter.
Källa: Naturvårdsverket.

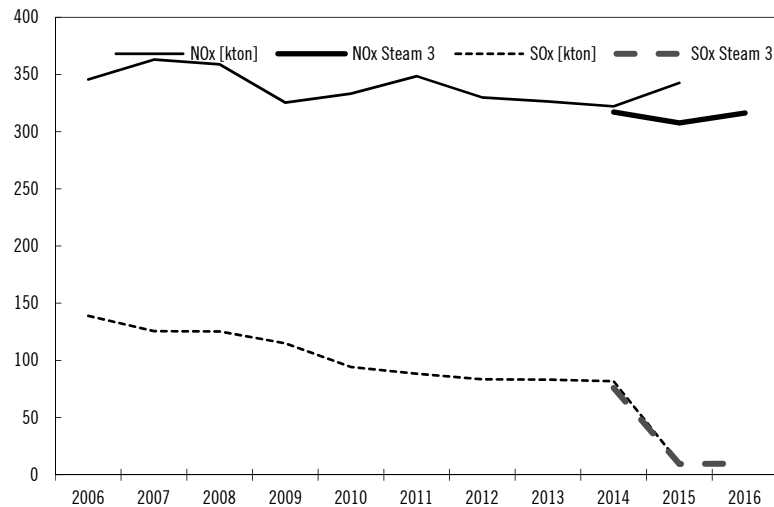
För att den positiva utvecklingen ska fortsätta inför regeringen under 2018 ett nytt styrmedel – en reduktionsplikt – för att fortsätta främja användningen av biodrivmedel i bensin och diesel. Reduktionsplikten innebär att drivmedelsleverantörer ska se till att den bensin och diesel som de säljer bidrar till en viss minskning av klimatpåverkan. Plikten ska uppnås genom inblandning av biodrivmedel och ska öka gradvis mot ett indikativt mål på 40 procent år 2030.

Personbilstrafiken ökar på nytt i Sverige, och har gjort så de senaste åren. Det motverkar den positiva miljöeffekten av att fordonen blivit mer effektiva och att andelen biodrivmedel ökar.

Drastiska minskningar av utsläpp av svaveldioxid från sjöfarten efter skärpta regler

Trenden för miljö kvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* är positiv. En viktig faktor som påverkar försurningen är nedfall av svavel. Utsläppen av svaveldioxid från sjöfart i Nordsjön och Östersjön står tillsammans för omkring åtta procent av svavelnedfallet i Sverige. Under perioden 2014–2015 sjönk utsläppen av svaveldioxid från sjöfarten på Östersjön med 87 procent. Skärpta internationella regler har bidragit till denna utveckling. I januari 2015 trädde nya svavelkrav i kraft inom svavelkontrollområdena (SECA) för Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen (max 0,1 viktprocent svavel i bränslet), vilket har minskat utsläppen av svaveldioxid från sjöfarten avsevärt i dessa områden. Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) har beslutat att fr.o.m. 2020 drastiskt skärpa de globala kraven på svavel i marina bränslen vilket innebär att fartygsbränsle inte får innehålla mer än 0,5 procent svavel.

Det kommer även att införas kvävekontrollområden i Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen. Reglerna för kväveoxidutsläpp i dessa områden kommer dock endast gälla för fartyg byggda 2021 och senare. Eftersom kvävenedfallet från sjöfarten på Nordsjön och Östersjön står för drygt 20 procent av det totala nedfallet av kväveoxider över Sverige kommer kvävekontrollområdena att ha positiva effekter för minskningen av kvävenedfallet. Bedömningen är att nedfallet av kväveoxider över

Diagram 3.3 Utsläpp av SO₂ och NO_x från sjöfarten i Nordsjön och Östersjön.

Diagrammet visar utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider från sjöfart i Östersjön och Nordsjön. Det ger en tydlig bild hur utsläppen av svaveldioxid har minskat sedan införandet av SECA-områden 2015. Från 2016 används nya modellen STEAM3 och man har uppdaterat modelleringar för 2014 och 2015. För åren 2006 till 2015 presenteras data enligt modellen STEAM2.

Utsläppen av partiklar och kväveoxider minskar som årsmedelvärde

2016 överskreds EU:s gränsvärde för kvävedioxid i Stockholm och Göteborg. I båda städerna översteg därmed halten kvävedioxid också de värden som preciserats i miljö kvalitetsmålet *Frisk luft*. I övriga städer med över 50 000 invånare klarade man dock miljö kvalitetsnormen för årsmedelvärdet för kvävedioxid och utsläppstrenden är nedåtgående.

Utsläppen av partiklar PM_{2,5} uppvisar en nedåtgående trend sedan 1990. Framför allt har utsläppen från industrin minskat. För 2016 ökade dock utsläppen partiklar något jämfört med 2015. Årsmedelvärdet för halten partiklar PM_{2,5} i bakgrundsluft som preciserats i miljö kvalitetsmålet *Frisk luft* klaras som regel i hela landet, såväl på landsbygd som i tätorter. Det gäller hela landet, förutom Malmö som är hårt påverkat av intransport från övriga Europa. Även om dygnsmedelvärdet överskrids frekvent i flera svenska städer uppvisar årsmedelvärdet en tydligt nedåtgående trend.

Diagram 3.4 NO₂, årsmedelvärde

Skr. 2017/18:265

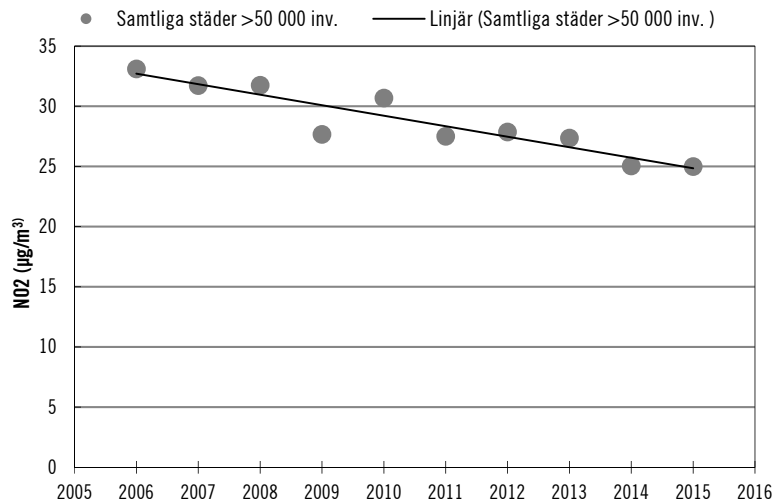
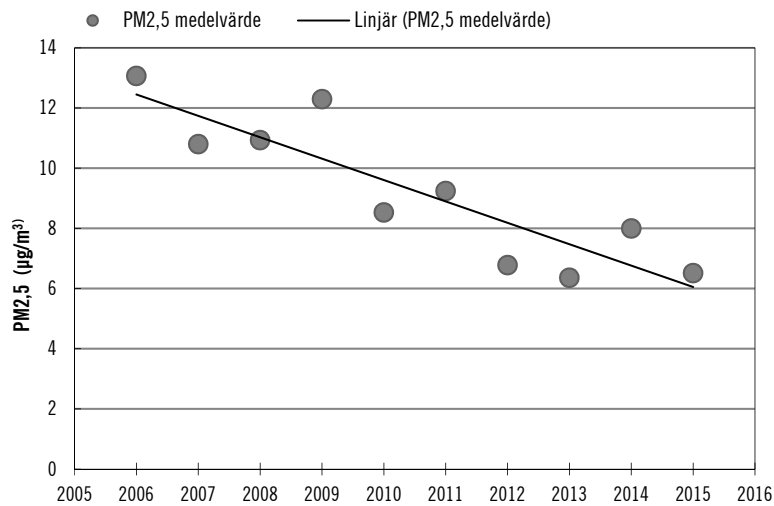

Diagram 3.5 Partiklar PM_{2,5} årsmedelvärde

Kunskapen och information om farliga ämnen ökar

En positiv trend är att kunskap om och tillgången till information om farliga ämnen ökar till följd av kraven i EU:s kemikalielagstiftning. Detta är viktigt för att miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* ska kunna uppnås. Företagens registreringar i EU:s kemikalieförordning Reach genererar en stor mängd information om kemiska ämnen på EU:s marknad, såväl som förekomst som ämne, som i blandningar och varor. Sommaren 2018 infaller den sista stora registreringsomgången, och efter det ska alla ämnen som tillverkas i eller importeras till EU i större mängd än 1 ton per företag och år vara registrerade. Dessa dossiers ska sedan uppdateras löpande när ny information om ämnena blir tillgänglig. Europeiska kemikalie-

Skr. 2017/18:265 myndigheten (Echa), gör även fortlöpande kvalitetskontroller och begär in kompletterande uppgifter.

Myndigheterna ställer allt fler miljökrav vid offentlig upphandling.

Allt fler myndigheter ställer miljökrav vid upphandling. De myndigheter som omfattas av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter redovisade för 2016 ett totalt upphandlingsvärde på 76 miljarder kronor. Av dessa hade 58 miljarder, eller ca 76 procent, miljökrav. Detta är ca 16 procentenheter högre än året innan. Detta framgår av den redovisning av miljöledning i staten som Naturvårdsverket gjort för 2016 (Naturvårdsverkets rapport 6761). Redovisningen för 2017 visar att andelen upphandlingar där miljökrav ställts fortfarande är hög, 74 procent av värdet (Naturvårdsverkets rapport 6821).

Möjligheter att resa med kollektivtrafik och att cykla främjas

Med stadsmiljöavtalen har regeringen främjat hållbara stadsmiljöer genom medfinansiering av anläggningar för kollektivtrafik och cykeltrafik. Stöd har bl.a. beviljats till t.ex. laddstationer för elbussar, spårvägslinjer, nya bussgator, kollektivtrafikfält, hållplatser och plattformar. I den fjärde omgången främjar flertalet åtgärder cykling som exempelvis cykelvägar, cykelbanor, cykelparkeringar, cykelgarage, laddstolpar för elcyklar, etc. Stadsmiljöavtalen får praktisk betydelse för människor på många håll i landet. Ett exempel är de nya bussgator och hållplatser som byggs i Värnamo med signalreglerade korsningar som prioriterar busstrafiken på strategiska punkter. Regionens bussar ska också drivas av 50 procent förnybara drivmedel eller vara elhybrid. På så sätt minskas utsläppen och antalet resenärer ökar. Ett annat projekt som fått medel är en ny spårvägslinje som byggs i Lund.

4 Etappmål för att stärka åtgärdsarbetet

Sammanfattning: Regeringen respektive riksdagen har under mandatperioden beslutat om sammanlagt nio nya etappmål inom fyra områden: klimat, hållbar stadsutveckling, luft och biologisk mångfald där ett etappmål fått ett senarelagt målår. Etappmålen anger viktiga prioriteringar i det fortsatta åtgärdsarbetet.

Regeringen har beslutat att ytterligare etappmål ska tas fram och har därför gett i uppdrag till myndigheter och utredningar, att ta fram förslag till sådana. I detta arbete kommer delmålen i de globala målen i Agenda 2030 att vara en utgångspunkt.

Regeringen beslutar om strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder inom prioriterade områden där insatser bedöms vara mest angelägna och där tydliga styr signaler behövs. Syftet med strategierna och etappmålen är att prioritera insatser inom områden där det finns ett stort behov av åtgärder för att öka takten i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen. Samtliga aktuella etappmål redovisas i *bilaga 3*.

4.1 Nya etappmål utgör steg på vägen mot Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen

Inledning

Regeringen har under denna mandatperiod presenterat propositioner och skrivelser med etappmål inom två områden. Dels klimatet där, ett klimatpolitiskt ramverk samt en klimatstrategi presenterats, dels hållbar stadsutveckling där regeringen presenterat Strategin för Levande städer. Dessa propositioner och skrivelser innehåller etappmål och bidrar till möjligheten att nå miljömålen samt kompletterar de tidigare propositioner och skrivelser som finns inom miljömålssystemet: en strategi för en giftfri miljö (prop. 2013/14:39) och en strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141) samt de övriga etappmål som finns sedan tidigare.

Nya etappmål i det klimatpolitiska ramverket

Sverige ska vara ett ledande land i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets ambitiösa målsättningar och bli världens första fossilfria välfärdsland. Med utgångspunkt i ett förslag från den parlamentariska Miljömålsberedningen överlämnade regeringen våren 2017 en proposition om ett klimatpolitiskt ramverk till riksdagen. Riksdagen beslutade om förslaget med stor majoritet (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17: MJU24, rskr. 2016/17:320).

Ramverket består av en klimatlag (2017:720), ett klimatpolitiskt råd och mål för den svenska klimatpolitiken. Målen i det klimatpolitiska ramverket ingår som etappmål i miljömålssystemet, som steg på vägen för att nå miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* och påverkar även möjligheten att nå andra miljö kvalitetsmål. Det tidigare etappmålet om att utsläppen av växthusgaser år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990 kvarstår. Regeringens ambition är att målet fullt ut ska nås med nationella åtgärder. I samband med ramverket beslutade riksdagen också om en ny precisering för miljö kvalitetsmålet som innebär att den globala medeltemperaturökningen ska begränsas till långt under 2 grader Celsius över förindustriell nivå och ansträngningar ska göras för att hålla ökningen under 1,5 grader Celsius över förindustriell nivå. Preciseringsen är i linje med Parisavtalets mål.

Ett nytt etappmål har beslutats av riksdagen i form att ett långsiktigt utsläppsmål:

- Sverige ska senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990. För att nå nettonollutsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas. Det kan exempelvis vara ökade upptag av koldioxid i skog och mark samt investeringar i andra länder.

För de sektorer som kommer att omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning, förkortad ESR (Effort Sharing Regulation), har följande nya etappmål beslutats av riksdagen:

- Skr. 2017/18:265
- Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast år 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 8 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.
 - Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast år 2040 vara minst 75 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 2 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.

Riksdagen har även antagit ett etappmål om att växthusgasutsläppen från inrikes transporter:

- Växthusgasutsläppen från inrikes transporter (utom inrikes luftfart som ingår i EU ETS) ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010.

Klimatstrategin

Regeringen har presenterat en klimatstrategi under 2018 (skr. 2017/18:238). Strategin utgår bl.a. från Miljömålsberedningens betänkande En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47). Strategin syftar till att beskriva regeringens arbete med att nå de nya klimatmål som riksdagen beslutat som utgör etappmål i miljömålssystemet. Etappmålet för att öka gång-, cykel- och kollektivtrafik bidrar även till klimatstrategin, se nedan.

Strategin för Levande städer

I Strategi för Levande städer presenterar regeringen en ny politik för hållbar stadsutveckling (skr. 2017/18:230). Regeringen vill stärka kommunernas förutsättningar att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas. En hållbar stadsutveckling utgår från en helhetssyn på hur städer ska omfatta både miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner. En viktig del av stadsutvecklingen är trafikplaneringen.

Strategin bidrar till flertalet miljö kvalitetsmål men främst till *God bebyggd miljö*, *Begränsad klimatpåverkan*, *Frisk luft*, *Ett rikt växt- och djurliv* samt till flertalet av Generationsmålet's strecksatser. Inom ramen för regeringens arbete med en ny politik för hållbar stadsutveckling har tre nya etappmål i miljömålssystemet beslutats. Etappmålen är en viktig del i politiken för en hållbar stadsutveckling. Etappmålet för att öka gång-, cykel-, och kollektivtrafik bidrar även till klimatstrategin, se ovan samt till miljö kvalitetsmålet *Frisk luft*. De tre etappmålen är följande:

- Etappmål för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik: Andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer, i riktning mot att på sikt fördubbla andelen för gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer: Kommunerna ska senast 2020 ha tillgång till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.
- Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer: En majoritet av kommunerna ska senast 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

För att bidra till en hållbar stadsutveckling och de etappmål som beslutats redogör regeringen i strategin för ett antal åtgärder som beslutats eller planeras. Det gäller t.ex. bidraget för grönare städer för att främja stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer (se även avsnitt 3.1) samt flera satsningar som rör bl.a. hållbara transporter i städer. I strategin aviserar också uppdrag om att ta fram förslag till etappmål för hantering av dagvatten och småskalig vedeldning som båda är områden som rör hållbar stadsutveckling (se avsnitt 4.2).

Övriga beslutade etappmål

Regeringen har beslutat om ett etappmål om minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar

- Utsläpp av kväveoxider, svaveldioxid, flyktiga organiska ämnen, ammoniak och partiklar PM_{2,5} ska senast år 2025 motsvara de indikativa reduktionsnivåerna för år 2025 som framgår av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG.

Uppföljning av strategin för biologisk mångfald

I maj 2017 beslutade regeringen om en redovisning av resultatet av kontrollstation 2016 om etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (dnr M2017/01284/Nm).

Redovisningen visar att viktiga insatser genomförts och pågår, men att det är nödvändigt med kompletterande insatser för att nå etappmålen. Utöver dessa etappmål avser regeringen att återkomma i fråga om att ta fram ytterligare etappmål och genomföra insatser för att nå miljömålen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Etappmålet om genetisk mångfald har inte uppnåtts i tid och har därför senarelagts till 2020.

4.2 Arbetet med att utveckla etappmål fortsätter

Regeringen utvärderar löpande behovet av ytterligare strategier och etappmål inom miljömålssystemet och har lagt flera uppdrag för att ta fram förslag till nya strategier och etappmål. Här följer en kortfattad redogörelse för det arbete som pågår med att utveckla strategier och etappmål:

- Regeringen har gett en utredning i uppdrag att ta fram etappmål som bidrar till att miljökvalitetsmålet Ingen övergödning uppnås.
- Regeringen har gett Statens jordbruksverk i uppdrag att ta fram etappmål om stopp för tjuvjakt och illegal handel med skyddade djur och växter i Sverige.
- Regeringen har som en del i Strategin för Levande städer gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram förslag på etappmål med styrmedel och åtgärder för dagvatten för att minska den negativa påverkan på vattenkvaliteten. Förslagen ska hantera både kvalitativa och kvantitativa aspekter, dvs. både förorenings- och översvänningsproblematik.
- Regeringen har som en del i Strategin för Levande städer gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram etappmål om småskalig vedeldning. Uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2019.

5 Genomförandet av miljöpolitiken kräver insatser av många aktörer på alla nivåer i samhället

Sammanfattning: I arbetet med att nå miljömålen behöver hela samhället bidra, såväl nationella och regionala myndigheter som kommuner, landsting, näringsliv och enskilda medborgare och andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå. Regeringen har därför stärkt styrningen av de statliga myndigheterna så att deras arbete tydligare ska bidra till att stärka åtgärdsarbetet, liksom till effektiv uppföljning och utvärdering (se figur 5.1). Dagens miljöutmaningar är till stora delar gränsöverskridande och flera miljömål kan inte lösas inom Sveriges gränser. För att nå miljömålen krävs därmed en ambitiös miljöpolitik inte bara i Sverige, utan också inom EU och i regionala och internationella sammanhang.

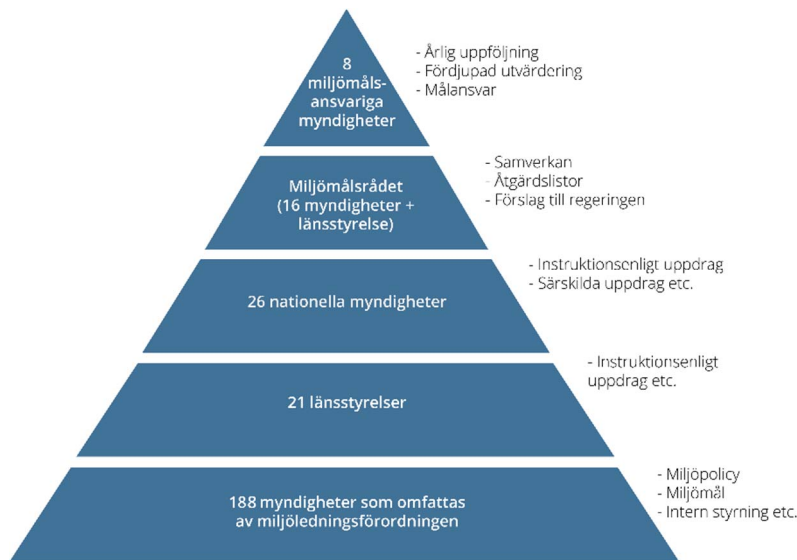
Det är många aktörer som har viktiga roller i arbetet för att nå miljömålen. I detta avsnitt beskrivs de uppdrag och ansvar som aktörer på olika nivåer i samhället har och hur regeringen också arbetar inom EU, internationellt och i olika regionala forum.

5.1 De nationella myndigheternas ansvar har utvecklats och tydliggjorts

Myndigheter med ansvar i miljömålssystemet ska verka för att Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen nås

Tjugosex myndigheter har nu ett utpekat ansvar i miljömålssystemet (se bilaga 5). Ansvaret innebär att myndigheterna ska verka för att Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen nås och vid behov föreslå åtgärder för att utveckla miljöarbetet. Åtta av de 26 myndigheterna har ett särskilt ansvar för uppföljning och utvärdering av ett eller flera miljö kvalitetsmål (se figur 5.1 samt bilaga 5). Naturvårdsverket har dessutom en särskild roll genom sin uppgift att vägleda de myndigheter som har ett ansvar i miljömålssystemet och att samordna miljö måluppföljningen. Naturvårdsverket har även i uppgift att utveckla, följa upp och utvärdera tillämpningen av samhällsekonomiska analyser inom miljömålssystemet. Under 2015 lades den då nybildade Upphandlingsmyndigheten, till gruppen av myndigheter med ett utpekat ansvar.

Arbetet för att nå miljömålen är en prioriterad fråga för regeringen. Regeringen kommer därför att fortsätta att följa upp de tjugosex myndigheternas arbete med att nå miljömålen, bl.a. genom myndigheternas årsredovisningar.

Uppdraget om analys och genomförandeplaner

Regeringen har stärkt arbetet med miljö- och klimatintegrering hos de 26 myndigheter som har ett ansvar för att verka för att nå miljömålen, vilket framgår av deras instruktion. Myndigheterna har på uppdrag av regeringen analyserat vilka miljömål som är mest relevanta för den egna verksamheten (dnr M2015/02633/Mm och M2015/03393/Mm). Utifrån analysen har myndigheterna tagit fram konkreta åtgärdsplaner. Genomförandet av åtgärderna redovisas i myndigheternas årsredovisningar. Redovisningarna är ett underlag för regeringens arbete med en mer verksamhetsanpassad styrning av myndigheterna. Naturvårdsverket vägleder myndigheterna i deras arbete med att genomföra och följa upp arbetet med miljömålen.

Miljöledning i staten

För att bidra till att nå miljömålen ska de statliga myndigheter som omfattas av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter införa och utveckla ett miljöledningssystem. Syftet är att säkerställa att ett systematiskt miljöarbete integreras i myndighetens verksamhet så att miljöfrågorna beaktas vid genomförandet av myndighetens uppdrag. Målet är att skapa ett systematiskt miljöarbete för att minska verksamhetens negativa miljöpåverkan och öka dess positiva miljöpåverkan. Naturvårdsverket har i uppdrag att vägleda de statliga myndigheterna i miljöledningsarbetet och ansvarar också för att årligen sammanställa myndigheternas miljöledningsredovisningar i en rapport till regeringen. 188 statliga myndigheter omfattas av förordningen. Många års miljöarbete visar på positiva långsiktiga trender, såsom minskade koldioxidutsläpp från transporter, större andel upphandlingar med miljökrav och minskad energianvändning (Naturvårdsverkets rapport 6821). Se även avsnitt 3.2.

Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Det nationella genomförandet av Agenda 2030 ska ske genom befintliga processer. På uppdrag av regeringen har de åtta miljömålsansvariga myndigheterna analyserat förhållandet mellan de nationella miljömålen och de globala målen i Agenda 2030. De fann att miljömålen med några undantag korrelerar väl med miljödimensionen i Agenda 2030, och förordade att en utveckling av nya etappmål ska ta hand om dessa luckor (dnr Fi2016/01355/SFÖ).

De miljömålsansvariga myndigheterna är Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Strålsäkerhetsmyndigheten samt Sveriges geologiska undersökning. Kopplingen mellan miljömålen och Agenda 2030 baserad på myndigheternas analysarbete presenteras i *bilaga 4*.

Myndigheter med ansvar för tillsyn

Miljöbalken är ett viktigt verktyg för att genomföra miljöpolitiken. Bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Fler av de centrala myndigheter som har ett utpekat ansvar i miljömålssystemet är också tillsynsmyndigheter enligt miljöbalken. Även myndigheter på lokal och regional nivå har ansvar för tillsyn. Regelverket och systemet för prövning är utformat för att möjliggöra en samlad och integrerad tillståndsprövning. Syftet är att den totala miljöpåverkan av verksamheter och åtgärder ska bedömas i ett sammanhang. Därigenom ska det bli möjligt att nå maximal miljönytta och kunna styra mot miljö kvalitetsmålen. En effektiv och likvärdig tillsyn är viktig för att säkerställa att syftet med miljöbalken uppfylls och att miljö kvalitetsmålen nås.

5.2 Miljömålsrådet ökar takten i åtgärdsarbetet

För att stärka de berörda myndigheternas roll i genomförandet av miljöpolitiken har regeringen inrättat ett miljömålsråd (dnr M2015/00213/Mm). Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid de myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå miljömålen. Miljömålsrådet verkar för att kostnadseffektivt öka takten i arbetet med att nå miljömålen. I rådet ingår myndighetscheferna för följande myndigheter (landshövdingen i Hallands län företräder länsstyrelserna):

- Boverket
- Folkhälsomyndigheten
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kemikalieinspektionen
- Konsumentverket
- Livsmedelsverket
- Länsstyrelsen i Hallands län
- Naturvårdsverket
- Riksantikvarieämbetet
- Skogsstyrelsen

- Statens energimyndighet
- Statens jordbruksverk
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Sveriges geologiska undersökning
- Tillväxtverket
- Trafikverket
- Transportstyrelsen.

Dessa myndigheter har även i uppdrag att bistå Miljömålsrådet (dnr M2015/00214/Mm).

Bland de åtgärder som myndigheterna i Miljömålsrådet hittills har initierat och avser att samverka om kan nämnas en strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald, att ta fram en vägledning för företag i anslutning till strategi för giftfria och resurseffektiva kretslopp, övergripande vägledning för att hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder och en åtgärd kopplad till morgondagens transportplanering. Miljömålsrådet har i uppgift att senast den 1 mars varje år fr.o.m. 2016 ta fram och presentera en gemensam åtgärdslista på www.sverigesmiljomal.se. Åtgärdslistan ska visa vilka åtgärder som myndigheterna planerar att vidta i samverkan för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Miljömålsrådet har lämnat gemensamma åtgärdslistor 2016, 2017 och 2018. I den gemensamma åtgärdslista som presenterades i mars 2016 fanns 44 samverkansåtgärder. I listan för 2017 redovisades 24 nya åtgärder medan listan för 2018 innehåller 17 nya åtgärder.

De 16 nationella myndigheterna och länsstyrelserna, som representeras i Miljömålsrådet, har också redovisat åtgärder som respektive myndighet ska vidta inom sin verksamhet för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Myndigheterna redovisar i sina årsredovisningen vad de har åstadkommit.

För att öka takten i arbetet med att nå miljömålen ska Miljömålsrådet till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 1 mars varje år, fr.o.m. 2016, överlämna förslag på avgränsade åtgärder som Miljömålsrådet menar är strategiskt viktiga för miljöarbetet men som inte ligger inom de deltagande myndigheternas mandat. Miljömålsrådet ska slutredovisa sitt arbete hösten 2018. Miljömålsrådet lämnade våren 2018 en skrivelse till regeringen med förslag om ett förnyat uppdrag för Miljömålsrådet (dnr M2018/01419/S).

5.3 Miljömålsberedningen ger förslag inom komplexa områden

Miljömålsberedningen (M 2010:04) är en parlamentarisk beredning som på uppdrag av regeringen tar fram förslag på hur miljömålen kan nås i bred samverkan med samhällets aktörer. Beredningen hanterar dels frågor som berör flera samhällsintressen och som därför kräver politiska avvägningar, dels frågor som är särskilt komplexa och kännetecknas av stor osäkerhet. Det övergripande uppdraget gäller till 2020. Beredningen har under den här mandatperioden redovisat två delbetänkanden: Ett

klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21) och En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47). I maj 2018 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv där beredningen ges uppdraget att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir. 2018:44). Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

5.4 Det regionala och lokala arbetet

Inledning

Regeringen anser att den lokala och regionala nivån är grundläggande för arbetet med att nå miljömålen. Miljömålen är högt ställda mål och kräver ett aktivt och långsiktigt arbete för en hållbar utveckling på alla politiska nivåer, inte minst de regionala och kommunala.

Länsstyrelserna genomför miljöpolitiken på regional nivå. Varje länsstyrelse har, liksom de 26 nationella myndigheterna, ett ansvar i miljömålssystemet för att verka för att miljömålen nås. Länsstyrelsen har även ansvar för att samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet. Det omfattar att utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram i bred förankring i länet, att stödja kommunerna med underlag i deras arbete med miljömålen och att verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen. Länsstyrelsen ska även bidra till att miljömålen beaktas i det regionala tillväxtarbetet. Alla länsstyrelser samverkar genom RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet) och flera deltar även i olika regionala samverkansnätverk i de närliggande länen. Alla länsstyrelser arbetar också i någon form med regionala åtgärdsprogram i bred samverkan med länets aktörer.

Länsstyrelsen har även ansvar för miljötillsyn inom länet och för att ge tillsynsvägledning till de kommunala miljömyndigheterna. I det ingår även att följa upp och utvärdera hur tillsynen i länet fungerar.

Landstingen spelar en viktig roll i det regionala arbetet för att nå miljömålen och mål inom folkhälsa. Landstingens verksamhet har miljöpåverkan främst genom upphandling, läkemedelsanvändning, kemikalieförbrukning, kollektivtrafik och transporter, liksom energianvändning och avfall.

Aktörer med regionalt utvecklingsansvar samordnar det regionala tillväxtarbetet i länen och genomför insatser för en hållbar regional tillväxt och utveckling. Med aktörer med regionalt utvecklingsansvar avses under 2018 berörda landsting, samverkansorgan, Gotlands kommun och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Miljömålen är viktiga verktyg i kommunernas arbete för en hållbar utveckling. Kommunerna ska beakta miljömålen i t.ex. översiktsplanering, detaljplanering, tillsynsplaner, avfallsplanering, energiprogram och klimatstrategier. Kommunerna har också ansvar för stora delar av den tillsyn som bedrivs enligt miljöbalken.

Länsstyrelserna återrapporerar integrering av miljömålen i verksamhetsplaneringen samt arbetet med kommuner och näringsliv

För att ytterligare stärka styrningen av och arbetet med att integrera klimat och miljö i verksamheten har länsstyrelserna haft i uppgift att i årsre-

dovisningarna för 2015 och 2016 särskilt redovisa hur de integrerar miljömålen i verksamhetsplanering och använder åtgärdsprogrammen i arbetet gentemot kommuner och näringsliv. Detta har haft positiva effekter bl.a. genom att det lett till spridning av erfarenheter och goda exempel mellan länen.

Integrering av miljö och klimat i regionalt tillväxtarbete

Klimat och miljö har tydligare integrerats i det regionala tillväxtarbetet. Regeringens strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, ska bidra till att nå de nationella miljömålen och är vägledande för inriktning och genomförande av det regionala tillväxtarbetet samt för statliga myndigheters medverkan i tillväxtarbetet. Strategin har ett tydligt fokus på bl.a. miljö och klimat.

Regeringen gav 2016 aktörer med regionalt utvecklingsansvar i uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020 (dnr N2016/08077/RTS och N2016/08072/RTS). I uppdraget ingår energifrågor kopplade till klimat och miljö.

Tillväxtverket och Naturvårdsverket fick i december 2016 i uppdrag att, efter samråd med Energimyndigheten, stödja aktörer med regionalt utvecklingsansvar i arbetet med att ta fram och genomföra regionala handlingsplaner (dnr N2016/08073/RTS). Regeringen bedömer att uppdraget kommer att bidra till dels målet för politikområdet, dels till de nationella miljömålen. Regeringen bedömer vidare att arbetet med de regionala handlingsplanerna även bidrar till att utveckla arbetet med miljödriven näringslivsutveckling och energi.

Stöd bidrar till det lokala och regionala arbetet

Flera av de stöd som regeringen inrättat bidrar till det lokala och regionala arbetet för miljö och klimat. Det gäller bl.a. Klimatklivet, som möjliggör konkreta klimatinvesteringar på lokal och regional nivå samt, stöd för gröna städer som syftar till att öka kommunernas möjligheter att genomföra åtgärder för stadgrönska, för ekosystemtjänster i urban miljö och för barns utemiljöer. Det gäller också stadsmiljöavtalen, där kommuner och landsting kan söka stöd för att främja hållbara stadsmiljöer (se avsnitt 3.1). Det statliga stödet för kommunal energi- och klimatrådgivning har också förlängts (se avsnitt 7.2).

5.5 Näringslivet är en viktig aktör i arbetet för att nå miljömålen

Inledning

Miljöarbetet hos företag är viktigt för att miljömålen ska kunna nås. Många företag bedriver i dag ett strukturerat miljöarbete som bidrar till detta.

Regeringens politik för hållbart företagande sker med utgångspunkt i skrivelsen om hållbart företagande (skr. 2015/16:69) som omfattar bl.a. hänsyn till miljö och klimat. Ett verktyg för att driva arbetet med hållbar utveckling framåt är hållbarhetsredovisningar som bygger på att det finns ett systematiskt arbete med tydlig rapportering och uppföljning. Från och med den 1 december 2016 ska alla företag av en viss storlek upprätta en hållbarhetsrapport med upplysningar om miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption.

De statligt ägda bolagen

I den statliga bolagsportföljen finns 47 hel- och delägda bolag, varav två är börsnoterade. Staten som ägare har en hög ambitionsnivå för hållbart företagande. Utgångspunkten är att bolag med statligt ägande genom sina affärsmodeller ska bidra till värdeskapande på ett sätt som gynnar en långsiktigt hållbar utveckling. Det innebär att bolagen ska minimera risker för negativ påverkan av sina verksamheter, men också ta tillvara möjligheter till hållbart värdeskapande och nya innovativa affärsmodeller. De ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Det är särskilt viktigt att bolagen arbetar för en minskad klimat- och miljöpåverkan genom en hållbar och giftfri resursanvändning för att Generationsmålet, de beslutade miljö kvalitetsmålen och Parisavtalet ska uppnås.

Enligt statens ägarpolicy ska bolag med statligt ägande inom ramen för sin verksamhet analysera de globala målen i Agenda 2030 för att identifiera vilka mål som bolagen påverkar genom sin verksamhet och därmed kan bidra till att uppnå.

Fossilfritt Sverige

För att klimatmålen ska uppnås måste alla samhällets aktörer bidra och vidta åtgärder. Genom initiativet Fossilfritt Sverige (dir. 2016:66) har regeringen stärkt dialogen med näringsliv, kommuner, andra offentliga aktörer och det civila samhället. I dag är drygt 300 aktörer anslutna till nätverket. Initiativet har lanserat olika utmaningar för företag, kommuner och organisationer att anta. Fossilfritt Sverige engagerar bl.a. sina aktörer genom fyra olika konkreta utmaningar, t.ex. solutmaningen med 126 och tjänstebilsutmaningen med 78 aktörer. Dessutom har Fossilfritt Sverige tagit initiativ till att olika näringslivsbranscher ska ta fram färdplaner för hur de ska bli fossilfria. I april 2018 överlämnade 9 branscher sina färdplaner till regeringen.

För att nå miljömålen krävs samverkan med olika aktörer i samhället. Regeringens samverkansprogram är en kraftsamling för att hitta innovativa sätt att möta flera av dagens stora samhällsutmaningar, bl.a. klimat- och miljöutmaningarna. Det finns fyra samverkansprogram där miljö och klimat är en viktig del: Cirkulär och biobaserad ekonomi, Uppkopplad industri och nya material, Smarta städer och Nästa generations resor och transporter. Samverkansprogrammen har resulterat i nya samarbeten och partnerskap.

Det handlar om nya sätt att resa, bo, göra affärer, leva, kommunicera samtidigt som man tar vara på och bevarar jordens resurser och ekosystem. Genom samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv och akademi kan man hitta nya, innovativa lösningar som stärker konkurrenskraften, bidrar till en hållbar utveckling och skapar fler jobb.

En nationell miljömålssamordnare har stärkt samverkan med näringslivet

Regeringens nationella miljömålssamordnare för näringslivet (M 2014:04) har arbetat aktivt för att synliggöra och tillvarata näringslivets miljöarbete. Samordnaren tillsattes för att strukturer och arbetsformer för hur staten och näringslivets aktörer ska samverka i detta arbete behöver utvecklas samtidigt som näringslivets miljöarbete behöver synliggöras och tillvaratas i större utsträckning än tidigare. Näringslivssamordnaren har bidragit till att ett antal stora svenska företag har börjat redovisa hur deras arbete bidrar till att nå miljömålen. En gemensam målbild i form av miljömålen bidrar till ökade möjligheter för staten och näringslivet att prioritera och samarbeta i klimat- och miljöarbetet. Dessa frågor hanteras bl.a. i det företagsnätverk för miljömålen som samordnaren hade till stöd. Samordnaren har även arbetat för att öka kunskapen om miljömålen och främja ett åtgärdsinriktat miljöarbete i näringslivet. I uppdraget har också ingått att föreslå hur miljömålssystemet kan göras mer relevant och användbart för näringslivets aktörer. Till exempel har samordnaren tagit fram praktiska verktyg för företag så att de kan arbeta med att integrera miljömålen i sitt arbete och se kopplingarna till andra initiativ som t.ex. målen i Agenda 2030 och Global Reporting Initiative (GRI). Miljömålssamordnaren slutredovisade sitt uppdrag i juni 2017 (dnr M2017/01640/Mm).

5.6 Forskning

En stark miljöforskning behövs för att stödja arbetet med att nå de nationella miljömålen, liksom för att ge verktyg för att hantera de globala klimat- och miljöutmaningarna. Resultatet från miljöforskningen kan också bidra till att uppfylla målen i klimatavtalet från Paris, Agenda 2030 och FN:s globala strategi för biologisk mångfald. Regeringen bedömer att Sverige har goda möjligheter att fortsätta vara en ledande forskningsnation och därigenom också bidra till nya företag och jobbskapande. Insatser på miljöområdet ska vila på en solid vetenskaplig grund, och regeringen anser att nyttiggörandet av redan existerande forskning är en viktig fråga, inte minst för att nå miljömålen. FN:s internationella panel

för biologisk mångfald (IPBES) och FN:s klimatpanel (IPCC), är exempel på initiativ där forskare bidragit med vetenskaplig kunskap till grund för internationella förhandlingar.

Regeringens nya forskningspolitik som presenteras i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft fokuserar på att möta samhällsutmaningar, som t.ex. klimat och hållbart samhällsbyggande som är centrala för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen (prop. 2016/17:50, bet. 2016/17:UbU12, rskr. 2016/17:208). Som ett led i att genomföra den nya forskningspolitiken har regeringen gett Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) i uppdrag att inrätta tioåriga nationella forskningsprogram om klimat respektive hållbart samhällsbyggande. Forskningsprogrammet för klimat omfattar totalt 360 miljoner kronor under 2017–2020 och programmet för hållbart samhällsbyggande omfattar totalt 200 miljoner kronor under 2018–2020. Därutöver har regeringen avsatt 80 miljoner kronor för forskning om social bostadspolitik 2018–2020.

Det finns flera myndigheter som finansierar eller utför forskning som bidrar till att nå miljömålen.

5.7 Arbetet i EU, regionala forum och internationellt bidrar till miljömålen och vice versa

Inledning

Dagens miljöutmaningar är till stora delar gränsöverskridande, och flera miljö kvalitetsmål är inte möjliga att uppnå enbart med åtgärder inom Sveriges gränser. Arbetet med att nå miljömålen förutsätter en ambitiös miljöpolitik inte bara i Sverige, utan också inom EU och i internationella sammanhang. Genom att bedriva en aktiv politik inom EU samt i regionala och internationella samarbeten ökar förutsättningarna att nå miljömålen. För ungefär hälften av miljö kvalitetsmålen är insatser inom EU eller internationellt samarbete avgörande för att de ska vara möjliga att nå. Detta gäller särskilt för *Begränsad klimatpåverkan*, *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Arbetet med miljömålen kan även bidra till genomförandet av internationella åtaganden. Miljömålen ger på detta vis både en grund för Sveriges engagemang internationellt samtidigt som de internationella åtagandena påverkar vårt nationella arbete. Miljömålen är en utgångspunkt och ger ett mervärde i det nationella genomförandet av de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Dagens globala utmaningar och den universella innebörden av Agenda 2030 visar tydligt behovet av ett samstämmigt agerande mellan olika politikområden. Politiken för global utveckling (PGU) innebär att åtgärder inom samtliga politikområden ska utformas på ett sådant sätt att de främjar en rättvis och hållbar utveckling.

Sverige har en lång historia av internationellt miljöarbete. FN:s första globala konferens om den mänskliga miljön hölls i Stockholm 1972, vilken också lade grunden för att FN:s miljöprogram (UNEP) bildades. I juni 2017 arrangerades FN:s havskonferens i New York, med Sverige och Fiji som initiativtagare och ordförande. Syftet var att stärka genomförandet av mål 14 i Agenda 2030. Målet rör hav och marina resurser. Regeringen lyfte där flera frågor av vikt för genomförande av miljökvalitetsmålen, som att minska utsläpp av föroreningar och nedskräpning av haven, nå ett långsiktigt hållbart nyttjande av resurser inom havsbaserade näringar, t.ex. fisket, samt stärka havsfrågorna i klimatarbetet.

Regeringen har varit pådrivande i internationella processer som är centrala i arbetet med att uppnå miljömålen t.ex. inom FN:s miljöprogram UNEP, FN:s klimatkonvention (UNFCCC), FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD), den internationella våtmarkskonventionen (RAMSAR), FN:s konvention om internationell handel med vilda djur och växter (CITES) och det globala kemikaliearbetet. Vid klimatkonventionens tjugoförsta partsmöte (COP21) i Paris i december 2015 enades världens länder om ett nytt globalt klimatavtal. Enligt avtalet ska den globala uppvärmningen hållas långt under två grader med en ambition att sträva efter 1,5 grader. Parisavtalet ger ett ramverk för ett långsiktigt och ambitiöst klimatarbete i världens alla länder. Inom ramen för konventionen för biologisk mångfald (CBD) har Sverige under mandatperioden varit aktivt i arbetet med att driva på genomförandet av konventionens strategiska plan och också i diskussionerna om hur en ny strategisk plan efter 2020 kan utvecklas i samspel med målen inom Agenda 2030. Regeringen har ratificerat konventionen om kvicksilver Minamatakonventionen, som trätt i kraft. Nu driver regeringen på för ett aktivt genomförande av denna samt övriga kemikalie- och avfallskonventioner (Basel-, Stockholm- samt Rotterdamkonventionen). Regeringen har tagit initiativ till att samla nyckelländer kring frågan om ett nytt avtal för kemikalier och avfall efter 2020 inom ramen för den globala kemikaliestrategin SAICM. Regeringen har också tagit flera initiativ inom områden där internationellt samarbete är särskilt viktigt för att nå miljömålen. Exempelvis har regeringen utökat sitt engagemang inom den internationella naturvårdsunionen IUCN. Sverige har också fortsatt sitt stödja det internationella kunskapsbyggande projektet New Climate Economy (NCE) som styrs av The Global Commission on the Economy and Climate. Projektet analyserar samhällsekonomiska kostnader och vinster av klimatåtgärder och fokuserade under förra året på finansieringsfrågor. Projektet bedöms ha bidragit till den internationella diskussionen om klimatåtgärders ekonomi.

Sverige tillhör sedan många år de 5–10 största givarna till FN:s miljöprogram, som är unikt i och med att det arbetar med samtliga miljö- och klimatfrågor samlat och globalt. Regeringen har under mandatperioden varit särskilt pådrivande inom de fyra områdena klimat och luft, kemikalier och avfall, hav och kust samt biologisk mångfald. Regeringen har även varit pådrivande i arbetet med Agenda 2030 och den viktiga roll som UNEP har i FN-familjen beträffande miljödimensionen av Agenda 2030. I juli 2017 redovisade regeringen för första gången till FN:s politi-

ska högnivåforum för hållbar utveckling. Rapporten redovisade regeringens preliminära bedömning av hur Sverige 2017 lever upp till de globala målen och delmålen i agendan, nationellt och internationellt. Bedömningen visar att det finns flera positiva resultat och styrkor – och ett antal viktiga utmaningar för Sverige i det fortsatta arbetet till 2030. Miljömålen konstateras i rapporten ge en struktur och en konkretisering åt Sveriges arbete med klimat och miljö.

Sverige har aktivt deltagit i förhandlingarna som ledde fram till att FN:s generalförsamling våren 2018 antog den procedurrella resolutionen Towards a Global Pact for the Environment. Resolutionen anger ramarna för ett kommande arbete där FN:s generalsekreterare ska ta fram en rapport som identifierar och utvärderar eventuella luckor i internationell miljörätt och miljörelaterade instrument i syfte att stärka deras genomförande. Rapporten ska diskuteras i en arbetsgrupp och kommer, utifrån gruppens slutsatser, eventuellt att leda till att ett nytt internationellt instrument tas fram.

Sverige deltar även aktivt i miljöarbetet inom OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) och dess Miljökommitté EPOC med ett antal arbetsgrupper. Genom EPOC har Sverige möjlighet att påverka agendan för OECD:s miljöarbete och genom att vara aktiva i OECD:s arbetsgrupper kan vi sprida våra erfarenheter och lära av andra. Inom OECD sker ett löpande arbete med att granska olika länders miljöarbete, s.k. Environmental Performance Review. Regeringen bedriver också miljö- och klimatsamarbete med utvalda strategiska länder, där bilateralt samarbete kompletterar arbetet inom EU och inom de internationella miljö- och klimatkonventionerna.

Sverige genomför (genom Kommerskollegium) utbildningsinsatser inom handel och hållbarhet riktat till utvecklingsländer. Sverige stödjer vidare ICTSD (International Center of Trade and Sustainable Development) som arbetar med handel och miljörelaterade frågor.

Regionalt samarbete

Eftersom flera av miljöutmaningarna är gränsöverskridande blir även det regionala samarbetet viktigt i uppfyllelsen av flera av miljö kvalitetsmålen. Viktiga regionala samarbeten är Nordiska ministerrådet, Arktiska rådet, Barentsrådet samt arbetet för konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (Ospar) och Helsingforskommissionen för skydd av Östersjöns marina miljö (Helcom).

Regeringen arbetar för att de nordiska länderna ska vara ledande i genomförande av Parisavtalet. Nordiska erfarenheter och nordiskt kunnande ska användas i dialog med andra länder om hur ambitionen i avtalet kan öka. Som en del av Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet tog Sverige våren 2018 initiativ till ett högnivåmöte mellan vd:ar från det nordiska näringslivet och de nordiska miljö- och klimatministrarna. Mötet resulterade i ordförandeslutsatser som betonar företagens vilja och möjlighet att bidra i klimatarbetet. Under det svenska ordförandeskapet drivs också ett ordförandeskapsprojekt om hållbara städer med fokus på klimatsmart mobilitet och ett projekt med fokus på främjande av nordiska hållbarhetslösningar kopplat till träbyggande och arkitektur- och designlösningar. Projekten genomförs 2018–2020.

Under mandatperioden har regeringen arbetat aktivt inom Helcom och Ospar för att stärka den regionala samordningen i arbetet med att genomföra EU:s havsmiljödirektiv (2008/56/EG). En viktig del i arbetet har varit att ta fram statusbedömningar för den marina miljön som utgör underlag för att bedöma vidare behov att åtgärder både på nationell och regional nivå. Inom Arktiska rådet har regeringen särskilt arbetat med att ta fram processer för att öka kunskapen om våtmarker och att stärka resiliensen vid klimatförändringar, men även att stärka samarbetet för skydd av marin miljö. Länderna i Arktiska rådet har antagit rekommendationer om åtgärder för att minska utsläppen av sot och metan, tillsammans med ett gemensamt mål för reduktion av sot. Till 2025 ska länderna gemensamt minska utsläppen av sot med minst 25–33 procent jämfört med 2013. Inom Barentsrådets miljöarbetsgrupp har regeringen agerat för att främja samarbete inom klimat, avveckling av särskilt förorenade områden i Ryssland, s.k. hot spots, samt ökat samarbete för att bevara biologisk mångfald och skydda den känsliga naturen i norr.

Samarbete inom EU

Den miljöpolitik som regeringen driver inom EU tar sin utgångspunkt i miljömålen.

Stora delar av den svenska lagstiftningen inom miljöpolitiken utformas genom samarbete i EU och utrymmet för rent nationella åtgärder är därför begränsat. Det vi i dag kallar nationell miljöpolitik är i många fall grundat på beslut inom EU eller i andra internationella sammanhang. Som medlem i EU omfattas Sverige av EU:s regelverk och Sverige agerar pådrivande i EU:s beslutsprocesser där gemensamma regler utformas och beslutas. Medlemsländerna bestämmer om det gemensamma miljöarbetet i bl.a. direktiv och förordningar för olika miljöfrågor.

EU:s miljöpolitik vägleds av handlingsprogram som definierar ett antal prioriterade mål som ska uppnås inom en bestämd tidsram. Det nuvarande programmet, som är det sjunde i ordningen, antogs i november 2013 och täcker perioden fram till 2020. Programmet ger en överblick över EU:s befintliga miljö- och klimatlagstiftning samt pågående processer inom ramen för Europa 2020-strategin, som är vägledande för EU:s policyutveckling. EU:s finansieringsinstrument för miljö- och klimatåtgärder, Life, bidrar till genomförandet av EU:s politik och lagstiftning genom att medfinansiera projekt med europeiskt mervärde.

Sverige är ett av de mest aktiva länderna i EU vad gäller att driva utvecklingen av ambitiösa hållbarhetskapitel i EU:s regionala och bilaterala frihandelsavtal. Fokus ligger på frågor som rör miljö, hälsa och arbetsrätt (t.ex. samarbete kring hållbart fiske, användning av kemikalier, hållbar konsumtion m.m.). Sverige driver också att konsekvensbedömning om avtalets effekt på hållbar utveckling (Sustainability Impact Assessment) ska få ett större inflytande både under avtalsförhandlingar och i uppföljningen av avtal.

Under 2017 har EU:s strategi för handelsrelaterat utvecklingssamarbete (Aid for Trade) reviderats och Sverige har fått in flera skrivningar som betonar vikten av att inkludera miljö- och klimathänsyn.

Sverige driver dessutom vikten av kapacitetuppbyggande stöd till utvecklingsländer för att de ska kunna tillgodogöra sig ny teknik inom t.ex. miljöområdet.

6 Uppföljning och utvärdering – en grund för ett starkt genomförande

Sammanfattning: Miljömålssystemet omfattar en regelbunden uppföljning av miljömålen. Uppföljningen görs i bred samverkan och ger grunden för ett strategiskt åtgärdsarbete. Regeringen har under mandatperioden arbetat för att förstärka miljöövervakningen, dels genom att öka anslagen dels genom att tillsätta en särskild utredare som ska göra en översyn av miljöövervakningen. Regeringen har också vidareutvecklat arbetet med uppföljning bl.a. genom att uppdra åt målsvars- riga myndigheter att utveckla nya indikatorer.

Miljöproblemen är komplexa bl.a. på grund av komplicerade samband i ekosystemen och att det ofta tar lång tid innan vidtagna åtgärder visar på resultat i miljön. Ett verkningsfullt genomförande förutsätter kunskaper om vilka åtgärder som bidrar till att målen nås på ett effektivt sätt. Här har myndigheterna en viktig uppgift i uppföljningen av miljökvalitetsmålen, men även forskning spelar en viktig roll för ökad kunskap.

6.1 Miljömålsuppföljning i bred samverkan

Naturvårdsverket har i uppgift att årligen samordna uppföljningen av miljömålen i samverkan med andra berörda myndigheter samt länsstyrelserna. Åtta myndigheter har ett särskilt ansvar för uppföljning och utvärdering av ett eller flera miljökvalitetsmål, men utöver dessa är många fler aktörer berörda. De övriga av de tjugosex myndigheterna med ett i myndigheternas instruktioner utpekat ansvar inom miljömålssystemet bidrar i uppföljningen med kompetens utifrån sina verksamhetsområden. Även länsstyrelserna bidrar i den årliga nationella uppföljningen av miljökvalitetsmålen. Samverkan mellan länsstyrelserna och de nationellt målsvars- riga myndigheterna är viktig för en ändamålsenlig och effektiv uppföljning.

6.2 Regelbunden uppföljning och utvärdering

Naturvårdsverket har i uppgift att årligen lämna en samlad beskrivning till regeringen av det närmast föregående årets resultat gällande miljömålen. Beskrivningen ska innehålla en uppföljning av etappmålen, en redovisning av de åtgärder som vidtagits för att nå miljömålen och en analys av utvecklingstrenden i förhållande till miljökvalitetsmålen och Ge-

nerationsmålet. De åtta målansvariga myndigheterna gör uppföljningen och redovisar åtgärder för sina respektive mål.

Naturvårdsverkets redovisning presenteras på våren och ligger till grund för den redovisning som regeringen ger till riksdagen i budgetpropositionen varje år.

Naturvårdsverket har även i uppgift att vart fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljömålen. Redovisningen ska innehålla en analys av förutsättningarna för att nå vart och ett av miljö kvalitetsmålen och en målövergripande analys av utvecklingen mot Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. De åtta målansvariga myndigheterna samordnar arbetet för sina respektive mål. I arbetet med både den årliga redovisningen och den fördjupade utvärderingen ska Naturvårdsverket höra och samordna berörda myndigheter.

Hösten 2015 överlämnade Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av miljömålen till regeringen i rapporten Styr med sikte på miljömålen (Naturvårdsverkets rapport 6666). Rapporten ger en fördjupad utvärdering av förutsättningarna att nå miljö kvalitetsmålen och innehåller en beskrivning av utmaningarna och en analys av möjligheten att nå målen. Naturvårdsverket ger här ett trettiotal förslag på åtgärder som myndigheten anser att regeringen eller andra aktörer bör vidta för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Rapporten innehåller också en lista på goda pågående insatser som bör fortsätta. Rapporten har bidragit till flera olika insatser av regeringen. Nästa fördjupade utvärdering av miljömålen kommer att lämnas till regeringen 2019.

Regeringen har under 2015 genomfört en uppföljning, s.k. kontrollstation, av arbetet med de klimat- och energipolitiska målen till 2020. Enligt den nya klimatlagen som trädde i kraft den 1 januari 2018 ska regeringen varje år lämna en klimatredovisning till riksdagen i budgetpropositionen. Regeringen ska vart fjärde år ta fram en klimatpolitisk handlingsplan som bl.a. ska redovisa hur klimatmålen ska uppnås. Handlingsplanen ska lämnas till riksdagen året efter det att ordinarie val till riksdagen har hållits.

6.3 Utvecklad uppföljning av miljömålen genom nya indikatorer

De myndigheter som ansvarar för ett eller flera miljö kvalitetsmål använder sig av indikatorer för att bedöma om målen går att nå. För att stärka och vidareutveckla uppföljningen har Naturvårdsverket och de andra målansvariga myndigheterna på regeringens uppdrag tagit fram ett begränsat antal nya indikatorer för varje miljö kvalitetsmål och Generationsmålet (dnr M2016/01592/Mm). En majoritet av de nya indikatorerna kan följas upp varje år. De nya indikatorerna speglar också i viss mån uppföljningen av de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030, främst för den miljömässiga dimensionen. Från och med redovisning i budgetpropositionen för 2019 kommer uppföljningen att göras bl.a. utifrån de nya indikatorerna. Indikatorerna kan dock i ett senare skede komma att modifieras och eventuellt bytas ut. De indikatorer som de målansvariga myndigheterna tagit fram är ett viktigt steg på vägen mot

en tydligare redovisning av utvecklingen mot att nå miljömålen och ger också på sikt möjligheter att bättre följa åtgärdsarbetet. Regeringens nya mått på välstånd som presenterades i 2017 års ekonomiska vårproposition är också viktiga i detta sammanhang. Arbetet med indikatorer är ett utvecklingsområde.

6.4 Satsningar för förbättrad miljöövervakning

Miljöövervakningen är avgörande för att se hur arbetet med att nå miljömålen fortlöper. Regeringen har under mandatperioden gjort en kraftig ökning av anslag 1:2 Miljöövervakning från drygt 300 miljoner kronor 2015 till drygt 400 miljoner kronor 2018.

2017 beslutade regeringen att en särskild utredare ska göra en översyn av miljöövervakningen på lokal, regional och nationell nivå. Utredningen ska redovisas i november 2018.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten är huvudmän och samordnar arbetet med den nationella miljöövervakningen. Den regionala miljöövervakningen bedrivs av ett antal aktörer och samordnas av länsstyrelserna. Anslagsökningen har gjort det möjligt för Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten att öka sina insatser i EU:s vatten- respektive havsmiljödirektiv. Här ingår utökad övervakning av miljögifter, bl.a. av högfluorerade ämnen (PFAS), förstärkning av fågelövervakningen samt förstärkt luftövervakning. Myndigheterna beskriver tillståndet i miljön och de förändringar som sker samt uppmärksammar störningar. Övervakningen bygger på återkommande undersökningar som mäter olika faktorer i miljön för att följa förändringar och effekter av insatta åtgärder.

6.5 Rådet för evidensbaserad miljöanalys

Regeringen har i början av 2018 inrättat ett råd för evidensbaserad miljöanalys. Rådet är ett särskilt beslutsorgan hos Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas. Formas har samtidigt fått en ny uppgift att utföra systematiska utvärderingar, analyser och sammanställningar av forskning och göra dessa tillgängliga för myndigheter, kommuner och andra berörda. Inrättandet av rådet och införandet av Formas nya arbetsuppgift görs eftersom regeringen ser ett stort behov av att miljöforskningens resultat i större utsträckning ska vara tillgängliga för att stödja arbetet med de svenska miljömålen. Syftet är bl.a. att utvärdera om det miljöarbete som görs har stöd i publicerad vetenskap, dvs. vilken evidens som stödjer dagens miljöarbete. Rådets uppgift är att besluta om vilka utvärderingar, analyser och sammanställningar som ska göras samt dra slutsatser av dessa.

Formas ska även ta fram underlag och identifiera styrmedel och åtgärder vars effekter det saknas tillräcklig kunskap om, samt vilken kunskap som myndigheter och kommuner behöver.

6.6 Stärkt kommunikation om miljömålen – utveckling av Miljömålportalen

För att stärka kommunikationen om miljömålen har Naturvårdsverket på regeringens uppdrag vidareutvecklat miljömålportalen (www.miljomal.se). Med utgångspunkt i regeringsuppdraget har under 2017 också en ny webbplats för svenskt miljöarbete lanserats www.sverigesmiljomal.se. Den nya webbplatsen har fokus på åtgärder och genomförande till skillnad från webbportalen miljomal.se där utvärdering och uppföljning dominerar. Den nya webbplatsen har utvecklats vidare i olika steg, både när det gäller funktionalitet och innehåll samt målgrupper, och blev klar i mars 2018. Då presenterades även bl.a. miljömålsindikatorerna på webbplatsen. Samtidigt fasas www.miljomal.se successivt ut.

7 Insatser för att nå Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen

Sammanfattning: Regeringen har tagit viktiga steg inom olika politikområden för att stärka miljöarbetet och öka takten i arbetet med att nå målen. En förutsättning för att nå miljömålen är att fortsätta att integrera klimat och miljö i de politikområden där drivkrafterna och lösningarna på miljö- och klimatproblemen finns. Några exempel är den regionala tillväxtpolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken liksom transportpolitik, offentlig upphandling och konsumtionsfrågor.

Det tar ofta lång tid från det att en åtgärd vidtas tills effekten i miljön kan mätas. Därför går det ännu inte att se den fullständiga effekt som regeringens politik har fått på miljö och klimat.

I detta avsnitt redovisas kortfattat några av de mest centrala insatserna som vidtagits för att nå miljömålen. En mer fullständig redovisning av regeringens insatser för att nå Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen ges årligen i budgetpropositionen.

7.1 Målövergripande insatser som bidrar till Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen

Integrering av miljöhänsyn i andra politikområden

En förutsättning för att nå miljömålen är att fortsätta att integrera klimat och miljö i de politikområden där drivkrafterna och lösningarna till miljö- och klimatproblemen finns. När nya samhällsmål tas fram ska hänsyn tas till klimat och miljö när det är relevant.

Integrering i andra politikområden är ett viktigt verktyg för att nå målen och flera av de initiativ som tagits under mandatperioden som bidrar till att nå miljömålen finns inom andra politikområden. Det gäller den nationella livsmedelsstrategin som ska bidra till en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås (prop. 2016/17:104). En strategi för hållbar konsumtion har antagits (prop. 2016/17:1 utg.omr. 18 avsnitt 4). Vidare har infrastrukturpropositionen Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling, som lyfter klimat som ett prioriterat område beslutats (prop. 2016/17:21). Energiöverenskommelsen som utgör en gemensam färdplan för en övergång till ett helt förnybart elsystem bidrar också till att nå flera miljömål inklusive Generationsmålet. Regeringen har också beslutat om strategin För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi (N2017/03643/D) (se vidare i texterna nedan). Flera av EU-fonderna bidrar direkt eller indirekt till att uppnå ett eller flera av miljö kvalitetsmålen. Landsbygdsprogrammet har flera åtgärder som är direkt riktade för att bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning* och *Ett rikt odlingslandskap*. Havs- och fiskeprogrammet är utformat så att åtgärderna mer indirekt ska ge positiva samhällseffekter i form av miljömässigt hållbart fiske och därmed bidra till att uppfylla miljö målen.

Innovationer

Utveckling av innovationer och ny teknik är viktig för att snabbare och effektivare nå miljö målen. Gröna innovationer har främjats genom regeringens arbete med Innovationsråd och samverkansprogram samt tillsättandet av innovations- och forskningsråd och strategin Smart industri. Utöver det har en innovationstävling för koldioxidfri infrastruktur för cement, stål och byggnadsindustrin initierats av Naturvårdsverket.

Initiativ har också tagits för smarta hållbara städer såsom Vinnovas strategiska innovationsprogram och Naturvårdsverkets stöd om totalt 68 miljoner kronor 2016–2019, Stadsinnovationer för spetstekniker och avancerade systemlösningar för hållbar stadsutveckling. Projekten inom stödet för Stadsinnovationer innefattar förstudier och planering för genomförande av kretsloppslösningar, energiförsörjning, transportåtgärder, stadsplanering och ekosystemtjänster. Det handlar bl.a. om projekt för resurseffektivt utnyttjande av vatten genom rening och återvinning av avloppsvatten, innovativa hållbara material och spetstekniker i byggnader, samt urban livsmedelsproduktion som utnyttjar stadens olika resurser. Andra exempel på projekt är sådana som gynnar hållbart resande i staden som t.ex. kollektivtrafik, bilpooler och cykelpooler. I arbetet med smarta hållbara städer har regeringens samverkansprogram haft betydelse.

Digitalisering skapar möjligheter att nå miljö målen mer effektivt

Användningen av digitala tjänster kan bidra till att nå miljö målen genom att produkter ersätts av tjänster, viss användning intensifieras eller att det blir enklare att återanvända eller dela produkter. Digitalisering kan skapa ökade möjligheter för ett hållbart utnyttjande av naturresurser och en cirkulär och biobaserad ekonomi som i sin tur kan ge minskad klimat- och

miljöpåverkan och därmed bidra till omställningen till ett fossilfritt Sverige och till att nå de svenska miljömålen.

Regeringens arbete med digitalisering syftar till att bidra till konkurrenskraft, full sysselsättning samt ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Regeringens digitaliseringsstrategi (skr. 2017/18:47) utgår från det riksdagsbundna målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. För att nå det övergripande målet sätts fem delmål upp om digital kompetens, digital trygghet, digital innovation, digital ledning och digital infrastruktur. Delmålen förklarar hur digitalisering ska kunna bidra till en positiv samhällsutveckling. Regeringen har även inrättat ett råd för digitalisering av det offentliga Sverige och gett bl.a. Naturvårdsverket, Statens jordbruksverk och Lantmäteriet uppdrag under temat Digitalt först. Digitalisering kan också användas för att utveckla nya innovativa lösningar som förbättrar förutsättningarna till ett modernt och effektivt samhällsbygge där de stora klimat- och miljötmaningarna är lösta. Utvecklingen av smarta städer och regioner med digitalt drivna innovationer som smarta elnät och transportlösningar ska främjas. Klimat- och miljöpåverkan kan därigenom minska.

Tillsyn

Regeringen har vidtagit åtgärder för att förenkla och effektivisera prövningen av miljöfarliga verksamheter och för att öka förutsättningarna för en effektiv och enhetlig tillsyn. Regeringen har under mandatperioden beslutat om ändringar i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken i syfte att räkna upp avgiftsnivåerna. Att myndigheterna som utövar tillsyn får ersättning för sitt arbete med tillsyn är en viktig förutsättning för en effektiv tillsyn. Regeringen har också fattat beslut om ändringar i miljöprövningsförordningen (2013:251) och i andra författningar för att bl.a. förbättra genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar).

En särskild utredare har haft i uppdrag att se över miljötillsynen och sanktionssystemet i miljöbalken. Utredningen överlämnade sitt betänkande i juni 2017 (SOU 2017:63) och betänkandet har remitterats.

Regeringen har beslutat om nya regler för en enklare och säkrare miljöprövning i propositionen Miljöbedömningar (prop. 2016/17:200). Regeringen har anslagit mer medel till tillsyn, bl.a. 25 miljoner kronor för tillsyn och åtgärder för vattenverksamhet till Havs- och vattenmyndigheten år 2017 och fr.o.m. 2018 höjt länsstyrelsernas anslag med totalt 45 miljoner kronor för miljötillsyn och tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter.

Länsstyrelsernas tillsyn över förorenade områden har också förstärkts genom en ökning av saneringsanslaget med totalt 70 miljoner kronor 2017–2020, för att öka förutsättningarna för att verksamhetsutövare bekostar återställningsarbetet när miljöskador inträffar.

7.2 Insatser som bidrar till att nå Generationsmålet

Insatser för strecksatsen om ekosystemen och ekosystemtjänster

Flera viktiga steg har tagits för att stärka arbetet kopplat till ekosystemen och ekosystemtjänster. Ett av de globala målen i Agenda 2030 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald. Av Sveriges 16 miljökvalitetsmål bidrar 14 till att nå detta mål. Bevarandet av ekosystemen och deras tjänster är integrerade i stora delar av det svenska miljömålsarbetet. Exempel på insatser som bidragit till att återhämtning i ekosystemen är utökat skydd av skogar och hav, förbättrad vattenkvalitet, minskad övergödning och insatser för restaurering av våtmarker. Insatserna beskrivs under respektive miljökvalitetsmål. Dessa insatser har bidragit till att säkra ekosystemtjänster för framtida generationer. Kunskapen om ekosystemtjänster har utvecklats genom uppdrag till Naturvårdsverket (dnr M2014/01903/Nm). Vidare har regionala planer för grön infrastruktur börjat tas fram på uppdrag av regeringen (dnr Fi2017/02789/RS). Ytterligare insatser för ekosystem beskrivs nedan under miljökvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*.

Insatser för strecksatsen om den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön

Regeringen har vidtagit flera insatser för den biologiska mångfalden, för natur- och kulturmiljön och för att ekosystemen ska återhämta sig och långsiktigt generera ekosystemtjänster. Detta har bl.a. skett genom områdesskydd, som framför allt berör skogar och hav och genom skötsel och förvaltningsinsatser vad gäller bl.a. nationalparker och naturreservat. Dessa insatser bidrar till måluppfyllelse även för miljökvalitetsmålen *Myllrande våtmarker*, *Levandet sjöar och vattendrag*, *Levande skogar*, *Storslagen fjällmiljö* och *Ett rikt odlingslandskap*. I viss utsträckning har även restaureringsinsatser gjorts i bl.a. våtmarker och vattendrag. För ytterligare beskrivning av dessa insatser hänvisas till respektive miljökvalitetsmål. För att kulturmiljöer ska kunna bevaras, främjas och nyttjas hållbart har regeringen beslutat om uppdrag till tio myndigheter att utarbeta vägledande interna strategier för kulturmiljöfrågor (dnr Ku2017/01563/KL) som ett led i att förbättra förutsättningarna för detta.

Regeringen arbetar för att skapa en funktionell grön infrastruktur i Sverige. Uppdrag för genomförandet har lagts på centrala och regionala myndigheter. Bland annat har Naturvårdsverket redovisat riktlinjer och en genomförandeplan avseende regionala handlingsplaner för grön infrastruktur (dnr M2013/02206/Nm). I uppdraget ingick även att koordinera genomförandet centralt av grön infrastruktur i Sverige. Flera länsstyrelser har fungerat som pilotlän för att ta fram regionala handlingsplaner. Målet är att regionala planer ska ha tagits fram i länen under 2018. Regeringen anser att det är viktigt att bygga upp en funktionell grön infrastruktur för att säkra landskapets biologiska mångfald, skapa ekologiska förbindelser

Insatser för strecksatsen om människors hälsa

Det har gjorts en rad insatser under mandatperioden som har betydelse för människors hälsa såväl när det gäller att minska den negativa miljöpåverkan som att främja miljöns positiva inverkan på hälsa och välbefinnande. Genom att bidra till Generationsmålet bidrar åtgärderna också till flera av målen i Agenda 2030 som har betydelse för och påverkar hälsan.

Många av de insatser som beskrivs nedan under respektive miljökvalitetsmål har även betydelse för människors hälsa. Det rör t.ex. insatser inom Klimatklivet (se avsnitt 3.1) som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser, men också kan bidra till minskade utsläpp av ett antal kortlivade luftföroreningar, som ozon och sotpartiklar. Insatserna bidrar på så sätt även till att minska den negativa miljöpåverkan på människors hälsa. Regeringens insatser inom ramen för Handlingsplan för en giftfri vardag (prop. 2013/14:1) bidrar till bättre kemikaliekontroll, minskad exponering för farliga ämnen, utfasning av användning av särskilt farliga ämnen samt till förbättrade kunskaper och information om kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper. De insatser regeringen gjort för en säker dricksvattenförsörjning har betydelse för samhället och människors hälsa. Åtgärder inom ramen för stadsmiljöavtalen och stödet till gröna städer, som ska användas till åtgärder för att främja stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer, är ytterligare exempel på insatser som får betydelse för hälsan. Insatserna kan på olika sätt bidra till fysisk aktivitet, friluftsliv, rekreation och avkoppling.

Regeringen har också fattat beslut om en nationell strategi för ökad och säker cykling. Cykling kan bidra bl.a. till att främja folkhälsan. Fler exempel på åtgärder redovisas under respektive miljökvalitetsmål. Sverige deltar även i Världshälsoorganisationens Europaregions process för miljö och hälsa.

Insatser för strecksatsen om resurseffektiva kretslopp

Regeringen fortsätter arbetet med att främja resurseffektiva kretslopp och omställningen till en cirkulär ekonomi. Prioriterade områden inom arbetet är bl.a. plast och textilier, där syftet är att minska mängden avfall, öka återanvändningen och återvinning samt fasa ut farliga kemikalier. Regeringen anser att ambitionsnivån på avfallsområdet ska höjas så att insamlingssystemen för förpackningsavfall och returpapper förenklas och blir mer tillgängliga för hushåll och andra aktörer. Genom att samla insamlingsansvaret hos producenterna och förtydliga kraven kommer servicen att förbättras och fastighetsnära insamling bli normen. En promemoria med ett antal förslag som förtydligar producentansvaren har skickats på remiss.

Regeringen har inrättat en delegation för cirkulär ekonomi för att stärka och påskynda övergången till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi (dnr M2018/01090/Ke). Delegationen ska utgöra en nationell plattform för samverkan mellan näringsliv, akademi, myndigheter och kommuner.

Regeringen driver frågan om giftfria resurseffektiva kretslopp inom EU:s arbete med cirkulär ekonomi i arbetet med plaststrategin som Europeiska kommissionen presenterade den 16 januari 2018.

Regeringen har presenterat ett antal strategier som har betydelse för att öka resurseffektivitet, bl.a. strategin Smart industri, skrivelsen Politik för hållbart företagande, en nationell livsmedelsstrategi, en digitaliseringsstrategi och en strategi för hållbar konsumtion. Regeringen har inom ramen för strategin Smart industri beslutat att ge totalt 16 miljoner kronor till Vinnova för att stärka förutsättningarna för cirkulära affärsmodeller och industriell symbios under 2016–2019. Samarbete mellan olika aktörer och sektorer är viktigt för att nå en cirkulär ekonomi. Regeringens samverkansprogram och det fortsatta arbetet med regeringens strategier t.ex. Smart industri och strategin för hållbar konsumtion spelar här en viktig roll.

I Sverige och Norden pågår ett intensivt arbete för att textil ska återanvändas och återvinnas, istället för att slängas i hushållsavfallet. Textil som nyproduceras bör också vara giftfri (se vidare avsnitt 7.3 om *Giftfri miljö*).

Sedan den 1 juli 2017 tas en skatt ut på kemikalier i viss elektronik i Sverige. Skatten gäller bl.a. spisar, kylskåp, tvättmaskiner, dammsugare, mobiltelefoner, routrar, tv-apparater, spelkonsoler och datorer och omfattar både tillverkning och import.

Som ett led i genomförandet av regeringens strategi för hållbar konsumtion har Konsumentverket fått i uppdrag att inrätta ett forum för miljösmart konsumtion. Forumet ska samla samhällets aktörer med syfte att sammanställa och sprida kunskap, samt stimulera till innovation och bättre förutsättningar för en miljömässigt hållbar konsumtion.

Regeringen har sänkt mervärdesskatten på vissa reparationer och infört en skattereduktion för reparationer av vitvaror i syfte att öka återanvändningen och bidra till den cirkulära ekonomin.

Konsumtion och produktion kan bli mer resurseffektiv genom att vi delar på resurserna i stället för att enskilt köpa och äga, t.ex. genom att hyra, dela och låna. Regeringen har uppdragit åt Konsumentverket att lämna allmän information om vilka regler som kan vara tillämpliga vid transaktioner inom delningsekonomin och vid andra avtal mellan privatpersoner.

Ett viktigt underlag i regeringens fortsatta arbete om resurseffektivitet är betänkandet om cirkulär ekonomi som överlämnades och remitterades 2017 (SOU 2017:22).

Insatser för strecksatsen om hushållning med naturresurserna

Regeringen har arbetat aktivt för en god hushållning med naturresurserna inom sektorerna skogsbruk, jordbruk, rennäring och fiske, där god hushållning innebär en väl avvägd helhetssyn på mark- och vattenanvändningen.

Regeringen har ökat skyddet av skogar i Sverige. Anslagen har kraftigt höjts under mandatperioden vilket har medfört ökade satsningarna på skydd och skötsel av värdefull natur. Flera naturskogar ska skyddas och miljöhänsynen i skogsbruket, inklusive kulturmiljöhänsynen, ska öka.

Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen. Regeringen har beslutat om en strategi för ett nationellt skogsprogram med mål för fem fokusområden. Strategin, som är baserad på underlag från skogsprogrammets dialogprocess, ska bidra till att uppnå visionen ”Skogen, det gröna guldets, ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”. Regeringen avser att utarbeta en handlingsplan för genomförande av strategin.

Rennäringen är ett exempel på en näring med en traditionell och god hushållning av naturresursen. Renens bete och tramp bidrar positivt till biologisk mångfald och en god hushållning av naturresurserna är och har alltid varit en förutsättning för renskötseln. För att ytterligare utveckla en god hushållning inom rennäringen behöver rennäringen aktivt kunna delta i olika processer kring samhällsplanering och markutnyttjande inom renskötselområdet. Ett verktyg som möjliggör detta är renbruksplaner. Renbruksplaner fyller en viktig funktion i att synliggöra markanvändning i förhållande till andra intressen, bl.a i samrådsförfaranden.

Regeringen har under mandatperioden verkat för en god hushållning av naturresursen fisk. Arbetet med att successivt genomföra den gemensamma fiskeripolitiken har prioriterats i syfte att uppnå målsättningarna om ett långsiktigt hållbart fiske, tillämpning av en ekosystemansats i fisket och förenlighet med unionens miljöpolitik. Nationellt har regeringen förstärkt arbetet med en effektiv fiskerikontroll och utvecklingen av skon samma och selektiva redskap. Regeringen har även arbetat aktivt med att ta fram förslag till nödvändiga fiskeregleringar i marint skyddade områden utanför trälgränsen, för antagande inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken.

Insatser för strecksatsen om förnybar energi och effektiv energianvändning

Regeringen beslutade i mars 2015 att tillsätta en parlamentarisk kommission, den s.k. Energikommissionen, för att ta fram underlag för en bred överenskommelse om den långsiktiga energipolitiken. I juni 2016 slöts en ramöverenskommelse mellan fem av riksdagens partier: Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. Överenskommelsen ligger till grund för Energikommissionens betänkande Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2). Regeringen har föreslagit nya energipolitiska mål i propositionen Energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228):

- År 2040 är elproduktionen 100 procent förnybar. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.
- År 2030 ska Sverige ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005, uttryckt i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP) i fasta priser. I begreppet tillförd energi ingår inte användning av energibärare för icke-energiändamål och utrikes luft- och sjöfart.

Målen bidrar till att underlätta förnyelsen och omställningen av energisystemet. Energipolitikens grundpelare är försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. I propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237) lämnas förslag som bidrar till en ökad efterfrågeflexibilitet, vilket regeringen bedömer kommer att bli en resurs för det svenska elsystemet. I propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (prop. 2017/18:243) beskrivs hur vattenkraften ska förses med moderna miljövillkor och hur prövningssystemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträlvade miljönyttan.

Det statliga stödet för kommunal energi och klimatrådgivning har förlängts och utökats med totalt 485 miljoner kronor 2018–2020. Stödet för lokal och regional energi- och klimatomställning som infördes 2017 har också förlängts och utökats med 290 miljoner kronor 2018–2020. Den kommunala energi- och klimatrådgivningen är en kostnadsfri och kommersiellt oberoende tjänst med hushåll, små och medelstora företag, bostadsrättsföreningar och organisationer som målgrupp. I juni 2017 antog riksdagen regeringens förslag att utöka elcertifikatsystemet med 18 TWh till 2030 och att förlänga elcertifikatsystemet till 2045. Svensk solexproduktion omfattas av ett antal olika stöd, bl.a. investeringsstöd, elcertifikat och skattenedsättningar.

Energimyndigheten fick i juni 2017 i uppdrag att ta fram sektorsstrategier för energieffektivisering. En särskild satsning på 125 miljoner kronor fördelade under 2018–2020, Energisteget, kommer att genomföras med syfte att främja energieffektivisering i industrin. Ett reduktionspliktsystem som ålägger leverantörer av drivmedel att successivt minska utsläppen av växthusgaser från bensin och dieselbränsle genom inblandning av hållbara biodrivmedel införs den 1 juli 2018.

Insatser för strecksatsen om konsumtionsmönster

Regeringen har presenterat en strategi för hållbar konsumtion (prop. 2016/17:1 utg.omr. 18 avsnitt 4). Strategin innehåller en rad åtgärder som tar sikte på vad staten tillsammans med kommuner, näringsliv och det civila samhället kan göra för att underlätta för konsumenter att agera hållbart. Dessa åtgärder ligger också i linje med regeringens ambition att ställa om till en cirkulär ekonomi och mål 12 i Agenda 2030 som handlar om hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Strategin framhåller bl.a. betydelsen av ökade kunskaper och fördjupat samarbete, förbättrad information, en effektivare resursanvändning och ett fokus på de viktiga sektorerna livsmedel, transporter och boende. I enlighet med strategin har Konsumentverket fått i uppdrag att inrätta och tillhandahålla ett forum för samhällsaktörer som arbetar med frågor om rör miljömässigt hållbar konsumtion och att stimulera miljösmarta konsumtionsmönster. Verksamheten ska inriktas på områden där miljöpåverkan från privat konsumtion är stor och där insatser bedöms tillföra ett mervärde. Konsumentverket fördelar stöd till organisationer på konsumentområdet, varav en betydande del hittills beviljats för arbetet med hållbar konsumtion.

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Generationsmålet innebär bl.a. att konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. Naturvårdsverkets forskningssatsningar inom forskningsprogrammet Policy Relevant Indicators for National Consumption and Environment (PRINCE) ska bidra till att identifiera s.k. hotspots som visar var och hur svensk konsumtion har mest negativ miljö- och klimatpåverkan utanför Sveriges gränser. Implementeringen av det globala ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion bidrar också till möjligheterna att nå Generationsmålet. Naturvårdsverket är nationell fokuspunkt för arbetet. Varje år arrangeras en nationell verkstad om hållbar konsumtion och hållbara livsstilar. Sverige leder tillsammans med Japan ett program i det globala ramverket som handlar om hållbara livsstilar och utbildning.

Sverige ska ligga i framkant och fortsatt vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad ansvarsfull offentlig upphandling. Under mandatperioden har Upphandlingsmyndigheten bildats, en nationell upphandlingsstrategi antagits och beslut fattats om en ny upphandlingslagstiftning. Statliga myndigheter ska använda offentliga inköp som ett strategiskt verktyg för att bl.a. bidra till miljömålen. Upphandlingsmyndigheten samlar det nationella upphandlingsstödet som bl.a. utvecklar och förvaltar kriterier för miljöhänsyn inom upphandling. Fokus under mandatperioden för miljöområdet har främst varit kravpaketet giftfri förskola, ett nordiskt projekt för att stärka kompetensen inom arbete med hållbar upphandling, utvecklande av processer och kriterier för upphandling av innovationer och ny teknik baserade på spetstekniker och avancerade systemlösningar samt en förstudie om upphandling och klimatanpassning. Naturvårdsverket har initierat ett arbete med beställargrupper. Sverige verkar för ökad hänsyn till hållbarhetsaspekter i såväl bilaterala som multilaterala biståndsfinansierade upphandlingar, inom FN och utvecklingsbankerna.

7.3 Insatser som bidrar till att nå miljökvalitetsmålen

Insatser för miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan

Flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljökvalitetsmålet *Begränsad Klimatpåverkan*. Klimatet är en av mänsklighetens största utmaningar och regeringen har pekat ut klimatfrågan som ett av tre prioriterade områden. Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. En viktig del i detta är att regeringen verkar för att både klimatförändringarna och klimatanpassning ska beaktas och integreras i alla relevanta politikområden. Det är en förutsättning för att nå flera miljömål samt Sveriges åtaganden under Parisavtalet och Agenda 2030.

Regeringen har under mandatperioden varit drivande inom de internationella klimatförhandlingarna och vid klimatkonventionens tjugoförsta partsmöte (COP21) i Paris i december 2015 enades världens länder om ett nytt globalt klimatavtal. Enligt avtalet ska den globala uppvärmningen hållas långt under två grader med en ambition att sträva efter 1,5 grader. Parisavtalet ger ett ramverk för ett långsiktigt och ambitiöst klimatarbete i världens alla länder.

Regeringen har under mandatperioden föreslagit en historisk klimatreform – Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige – som riksdagen beslutade om sommaren 2017 (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320) (se även avsnitt 4.1). I linje med den nya klimatlagen har regeringen gjort stora satsningar på klimatområdet. I budgetpropositionen 2018 uppgår miljö- och klimatsatsningarna till 5 miljarder kronor, den största någonsin.

En viktig åtgärd under mandatperioden för att stärka det lokala och regionala klimatarbetet har varit införandet av Klimatklivet, ett investeringsstöd för företag, kommuner, regioner och organisationer som ska ge största möjliga klimatnytta och framför allt minskar utsläppen av koldioxid. Regeringen har även infört stöd till strategiskt arbete med energi och klimat på kommunal och regional nivå. Regeringen har också stärkt det statliga stödet till kommunal energi- och klimatrådgivning som har gett hushåll och företag bättre möjligheter att bidra till energi- och klimatomställningen (se avsnitt 7.2). Utsläpp från industrins förbränning och processer utgör i dag omkring en tredjedel av de samlade utsläppen i Sverige. Regeringen satsar 300 miljoner kronor om året på Industriklivet, stöd till åtgärder för att minska industrins processrelaterade växthusgasutsläpp. Industriklivet är en långsiktig reform som påbörjas 2018 och är planerad att fortsätta till 2040.

Ett målet för att minska utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter i transportsektorn utom inrikes luftfart ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för fossilfria transporter och elektrifiering. Handlingsplanen presenteras i regeringens skrivelse 2017/18:238 En klimatstrategi för Sverige. Under 2018 inför regeringen ”Bränslebytet”, ett reduktionspliktsystem för successivt ökad inblandning av hållbara biodrivmedel. Regeringen vill se större andel mer miljöanpassade bilar och inför därför ett bonus–malus-system för nya lätta fordon från och med den 1 juli 2018 som ger en bonus till fordon med låga koldioxidutsläpp och förhöjd fordonsskatt tas ut för fordon med höga utsläpp.

Även i ett glesbefolkat land som Sverige kommer mängden biomassa vara begränsande för hur mycket biobränsle som kan produceras. Elektrifieringen av transportsektorn är därför en viktig pelare i regeringens klimatpolitik. Elektrifiering leder till lägre utsläpp av både växthusgaser och luftföroreningar samtidigt som det ökar energieffektiviteten och minskar bullret. Därför är det intressant att se över vilka transporter som kan elektrifieras, och att biobränsle och andra tekniska lösningar framför allt används för transporter som är svårare att elektrifiera. Genom Klimatklivet har cirka 17 000 nya laddpunkter fått stöd. På så sätt skapas förutsättningar för omställning. Genom ett nytt ladda hemma-stöd gör regeringen det enklare och billigare för hushåll att installera laddpunkter för elfordon i hemmet. Regeringen arbetar även aktivt med introduktionen av tunga elfordon i stadstrafik. En särskild elbusspremie infördes 2016 och regeringen studerar möjligheten att främja marknadsintroduktion av eldrivna mindre lastbilar i städer exempelvis för varudistribution och sophämtning.

Regeringen avser att genomföra författningsändringar som gör det möjligt för kommuner att införa miljözoner för lätta fordon, särskilda

zoner i stadsmiljön där endast de fordon som uppfyller vissa utsläppskrav får köra. Författningsändringar kommer även göras för att införa ytterligare en miljözon för tunga fordon. Miljözoner kan bidra till förbättrad luftkvalitet i tätorterna, men också till en snabbare omställning till en fossilfri fordonsflotta. Ökad cykling innebär vinster för samhället i form av lägre utsläpp och buller samtidigt som det ger hälsoeffekter. För att stärka denna utveckling har regeringen presenterat en nationell cykelstrategi för ökad och säker cykling och startat ett nationellt kunskapscentrum som ska samla forskning och utbildning om cykling. För att förbättra förutsättningarna att pendla och transportera sig klimatvänligt har regeringen avsatt drygt en miljard kronor under perioden 2018–2020 för att stödja privatpersoners köp av elcykel eller elmoped med upp till 25 procent av kostnaden.

För att på ett bättre sätt gynna resor med låga utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar och samtidigt vara enklare än nuvarande system att tillämpa, administrera och kontrollera vill regeringen även ändra reseavdragssystemet så att det bidrar till klimatmålet för transportsektorn.

En promemoria om en ny inriktning för beskattning av tung lastbilstrafik har remitterats. Promemorian behandlar en avläsningsbar vägsli-tageskatt med syfte att skapa ordning och reda i åkeribranschen och bidra till minskad miljöpåverkan, samtidigt som företagens och regionalpolitiska intressen tydligt tas till vara (dnr Fi2018/01103/S2). För att stimulera till överflyttning av godstransporter från väg till järnväg införs en tillfälligt miljökompensation för godstransporter på järnväg. För att stimulera till överflyttning av godstransporter från väg till sjöfart införs ett tillfälligt Eko-bonussystem.

Utsläppen från trikes flyg ökar kraftigt och det kommer att dröja innan Corsia och EU ETS som är EU:s system för handel med utsläppsrätter, får tillräcklig styrande verkan. Det krävs därför ytterligare åtgärder för att minska flygets klimatpåverkan. Regeringens förslag om flygskatt innebär att flyget i högre utsträckning kan bära sina egna klimatkostnader. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Regeringen vill uppmuntra användandet av biobränslen inom flyget. Regeringen har därför beslutat att tillsätta en utredning för att analysera hur flygets användning av hållbara förnybara bränslen med hög klimatprestanda ska främjas, för att bidra till övergången till ett fossilfritt energisystem och minskad klimatpåverkan. Regeringen gör också en satsning på utveckling och forskning av biobränsle för flyg.

Regeringen verkar även för höjda klimatambitioner på EU-nivå. Regeringen har förstärkt insatserna för att EU:s befintliga och kommande rättsakter och processer ska utformas och vid behov moderniseras med utgångspunkt i fördraget och unionen samt utifrån Parisavtalets långsiktiga klimatmål.

Sveriges engagemang i de regionala samarbetena i Norden, Arktis och Barents bidrar också till att stödja arbetet med att genomföra miljömålen. Regeringen verkar för att Sverige ska ta en ledande roll i genomförandet av klimatavtalet från Paris.

Klimatförändringarna förväntas leda till stora förändringar för den biologiska mångfalden och ekosystemen och därmed påverka möjligheten att nå flera av miljökvalitetsmålen. Regeringen lämnade våren 2018 en

Insatser för miljö kvalitetsmålet Frisk Luft

Regeringen har under mandatperioden presenterat en rad insatser som bidrar till att nå miljö kvalitetsmålet *Frisk luft*. För att nå målet krävs en aktiv politik på såväl den internationella som den nationella arenan.

En särskild satsning görs på luftkvalitet i städer, där barn ska kunna växa upp utan risk för att luften skadar deras hälsa. Regeringen avser att genomföra författningsändringar som gör det möjligt för kommuner att införa miljö zoner för lätta fordon samt ytterligare en miljö zon för tunga fordon, dvs. särskilda zoner i stadsmiljön där endast de fordon som uppfyller vissa utsläppskrav får köra. Miljö zonerna kan bidra till att förbättra luftkvaliteten i tätorterna men kan också bidra till en snabbare omställning till en fossilfri fordonsflotta. Stadsmiljö avtalen stimulerar lokala investeringar i anläggningar för kollektivtrafik och cykeltrafik, vilket kan bidra till minskade utsläpp av luftföroreningar. Regeringen har gjort flera stora insatser för att bidra till en ökad elektrifiering av fordonsflottan. En ökad elektrifiering bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar och därmed till en förbättrad luftkvalitet. De åtgärder som görs är att införa ett bonus–malus-system för nya lätta fordon, vilket innebär att fordon med låga utsläpp får en bonus och fordon med höga utsläpp får en höjd fordonsskatt. Laddinfrastrukturen ska byggas ut och ett ladda hemma-stöd införs. Vidare förlängs satsningen på introduktion av elbussar genom Elbusspremien. Dessutom har en elfordonspremie införts för bl.a. elcyklar. En annan källa till dålig luftkvalitet i våra städer är småskalig vedeldning. Här har Naturvårdsverket och Energimyndigheten initierat en kampanj för att utsläpp vid eldning i vedpannor och kaminer ska bli så låga som möjligt.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning

Flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljö kvalitetsmålet *Bara naturlig försurning*. Även om trenden här går åt rätt håll behövs ytterligare insatser för att det ska gå att nå målet. Den stora utmaningen för att komma till rätta med försurningen är de gränsöverskridande luftföroreningarna. Detta mål kan inte nås enbart genom åtgärder inom landet utan kräver även åtgärder inom EU och internationellt. Sverige är därför en aktiv part inom FN:s luftvårdskonvention. Ett reviderat direktiv om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar antogs i december 2016. Sverige verkade i förhandlingarna för en hög ambitionsnivå och det reviderade direktivet innebär att utsläppen i EU av svaveldioxid ska minska med minst 79 procent och utsläppen av kväveoxider med 63 procent till 2030. Detta kommer att leda till betydande minskningar av nedfallet av försurande ämnen över Sverige. Sverige har även varit pådrivande för att få skärpt lagstiftning för den internationella sjöfarten. IMO kommer att skärpa de globala kraven på svavel i marina bränslen. Även inom svavelkontrollområdena på Östersjön och Nordsjön, som Sverige har varit pådrivande för att de ska införas, har strängare krav trätt i kraft. Det har fått stor effekt på sjöfartens utsläpp av svaveldioxid i dessa områden.

Från och med 2021 införs även kvävekontrollområden på Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen. Regeringen har som ambition att flytta godstransporter från väg till järnväg och sjöfart. För att stimulera överflyttningar från väg till sjöfart har regeringen tagit beslut om att införa ett tillfälligt Eko-bonussystem. Regeringen avser att vidta åtgärder för att minska sjöfartens utsläpp av såväl luftföroreningar som växthusgaser. Regeringen har genom budgetpropositionen för 2018 utökat satsningarna på Klimatklivet och stadsmiljöavtal. Kommuner och landsting kan söka stöd från stadsmiljöavtalen, t.ex. för investeringar i kajer för lokala och regionala persontransporter. Från Klimatklivet kan stöd sökas för exempelvis konvertering till elektrisk framdrivning av fartyg.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö

Kemikalieinspektionen har fått i uppdrag av regeringen att genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Uppdraget sträcker sig t.o.m. 2020. Handlingsplanens fokus är att minska den exponering för farliga ämnen som barn och unga utsätts för. Genom att skydda barn och unga skyddar vi normalt även vuxna. Regeringens satsning på handlingsplanen har gjort det möjligt att kraftigt utöka insatserna nationellt, inom EU och internationellt.

Handlingsplanen har bidragit till att Sverige har kunnat ta en av de ledande rollerna när det gäller att lämna förslag till åtgärder mot enskilda hälso- och miljöfarliga ämnen inom EU. Sverige har sedan 2011 lämnat in 10 ämnesutvärderingar, 20 förslag på EU-harmoniserad klassificering, 17 förslag till identifiering av särskilt farliga ämnen till EU:s kandidatförteckning och tre förslag på begränsningar av farliga ämnen. Sverige har också arbetat med att begränsa förekomsten av farliga ämnen i leksaker och elektronik. På så vis har vi bidragit till att minska exponeringen av många farliga ämnen som kan påverka barn och vuxna i deras vardag. Inom ramen för handlingsplanen har Kemikalieinspektionen lämnat förslag om att förbjuda användningen av flyktiga ämnen i byggprodukter, högfluorerade miljögifter (PFAS) i brandskum och mikrokorn av plast i kosmetiska produkter och andra kemiska produkter. Regeringen beslutade i februari 2018 om ett förbud mot mikroplaster som har en skrubbande, rengörande eller polerande effekt i kosmetiska produkter som sköljs av. Övriga förslag bereds nu i Regeringskansliet.

Tillsynen av regler som begränsar förekomsten av farliga ämnen i varor har ökat med stöd av handlingsplanen. Det gäller särskilt varor som är riktade till barn och som barn kommer i kontakt med, t.ex. leksaker, smycken, kläder och hemelektronik. Ett stort antal varor har analyserats för att upptäcka farliga ämnen. Många varor med förbjudna ämnen har på så sätt kunnat upptäckas och antalet åtalsanmälningar har ökat.

Flödet av varor som innehåller farliga ämnen är stort och kan förväntas öka ytterligare. Regeringen har därför gjort en särskild satsning på att kartlägga och analysera förekomst av farliga ämnen i varor. Satsningen som avser perioden 2017–2020 riktar sig mot farliga ämnen där riskerna inte redan är omhändertagna inom EU.

På uppdrag av regeringen har Upphandlingsmyndigheten tagit fram ett kravpaket. Kravpaketet omfattar vägledande material som hjälp till upp-

handlare att ställa krav för minskad förekomst av miljö- och hälsofarliga ämnen i förskolan.

Som ett led i arbetet för miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* har regeringen uppdragit åt Swetox att etablera en nationell plattform för att samordna och förmedla kunskap om nanomaterials egenskaper och om hur nanomaterial kan hanteras på ett säkert sätt mellan olika aktörer i samhället, dvs. myndigheter, akademi, näringsliv och organisationer. Uppdraget är en uppföljning av den utredning om nanosäkerhet som regeringen lät göra 2012–2013 (SOU 2013:70). Plattformen, SweNanoSafe, invigdes i maj 2016.

Under 2017 inrättade regeringen ett substitutionscentrum vid RISE, Research Institutes of Sweden. Centrumet ska öka kunskapen om farliga ämnen i varor, bidra till ökad substitution av farliga ämnen och därmed också bidra till utveckling av hållbara kemiska produkter, varor och icke-kemiska metoder och tekniker.

Regeringen har under mandatperioden initierat satsningar på reningsteknik för att få bort s.k. mikroplaster från dagvatten. Mikroplaster i dagvatten kan komma från olika källor såsom slitage av fordonsdäck och vägmarkeringar, konstgräsplaner och båtskrov. I juni 2017 tillsatte regeringen en utredning som ska se över möjligheterna att minska de negativa miljöeffekterna från plast. Även satsningar på avancerad rening av avloppsvatten för att minska halterna av läkemedelsrester i miljön har påbörjats.

Regeringen avser att inrätta ett kunskapscentrum för påverkan av läkemedel på miljön. Centrumet ska utgöra en plattform för dialog och samarbete mellan olika aktörer för forskning om läkemedels miljöeffekter.

För att öka takten i saneringsarbetet har regeringen under mandatperioden förstärkt anslaget för sanering och återställning av förorenade områden samt inrättat ett nytt bidrag till kommuner för sanering av förorenade områden för att bygga bostäder. Att åtgärda förorenade områden är också steg på vägen för att nå flera andra miljömål, t.ex. *God bebyggd miljö* och *Levande sjöar och vattendrag*.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 aviserat en satsning, på hållbara textilier. Satsningen, bidrar bl.a. till miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Om hållbarhet ska uppnås i hela den textila värdekedjan krävs ytterligare insatser, samarbete och samverkan med flera aktörer. Regeringen har därför, inom ramen för budgetsatsningen, i april 2018 gett Högskolan i Borås i uppdrag att etablera en samverkansplattform för hållbart mode och hållbara textilier. Vidare har Naturvårdsverket fått i uppdrag att ansvara för att informationsinsatser genomförs för att öka kunskapen hos konsumenterna om en mer hållbar konsumtion av textilier t.ex. genom ökad återanvändning och återvinning. För att minska barns exponering för farliga kemikalier anser regeringen att en kemikaliereglerna för textilier bör harmoniseras på EU-nivå. De nordiska miljöministrarna har under 2015 och 2016 gemensamt uppmanat Europeiska kommissionen att vidta åtgärder på EU-nivå för att stärka lagstiftningen om farliga ämnen i textilier. Miljöministrarna har även lyft behovet av att EU vidtar andra åtgärder för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön av textilproduktion och konsumtion.

2016 beslutade regeringen att inrätta en samordningsgrupp, SamTox, för att öka möjligheterna att tidigt upptäcka nya potentiella kemikalie-

risker och vidta åtgärder för att hantera dessa. Bakgrunden är att högfluorerade ämnen har kunnat förorena grundvatten och dricksvattentäkter under lång tid innan åtgärder vidtagits.

Sedan den 1 juli 2017 tas en ny punktskatt på kemikalier i viss elektronik ut. Syftet med skatten är att minska tillförseln av farliga ämnen till människors hemmiljö och uppmuntra till att mer hälsovänliga alternativ används.

Regeringen har aktivt bidragit till att bisfenol A har fått en mer heläckande reglering i EU:s regelverk för material i kontakt med livsmedel. På regeringens uppdrag har Kemikalieinspektionen utrett vilka andra bisfenoler som skulle kunna utgöra en risk för människors hälsa och miljön på liknande sätt som bisfenol A.

Regeringen har i februari 2017 beslutat om att begränsa användningen av kemiska växtskyddsmedel för nedvissning och ogräsbekämpning kort tid före skörd i spannmål som ska användas till livsmedel. Beslutet är ett led i genomförandet av den nationella handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Skyddande ozonskikt

De nationella utsläppen av ozonnedbrytande ämnen fortsätter att minska och består nästan uteslutande av CFC (klorfluorkarboner) från befintliga och uttjänta produkter exempelvis kyl- och frysmöbler samt bygg-, rör- och markisolering. Ett exempel på nationella insatser är Naturvårdsverkets och Sveriges byggindustriers gemensamma satsning på att informera om hantering av CFC i isoleringsmaterial vid rivning och ombyggnation, tillsyn av köldmedier och åtgärder mot illegala transporter från Sverige till utvecklingsländer.

Lustgasens ökade betydelse för ozonnedbrytningen kan urskiljas även på nationell nivå. Flera län har uppmärksammat vikten av åtgärder i syfte att förbättra kvävehanteringen inom jordbruket och arbetar med projektet Greppa näringen som bl.a. omfattar rådgivning om kväveeffektivitet till lantbrukare.

Förutsatt att det internationella arbetet inom ramen för Montrealprotokollet för skydd av ozonskiktet fortsätter med oförminskad kraft bör miljö kvalitetsmålet kunna nås till 2020. En fullständig återhämtning av ozonskiktet bör kunna ske mellan 2025 och 2040.

Eftersom många ozonnedbrytande ämnen även är växthusgaser, bidrar det framgångsrika arbetet inom Montrealprotokollet också till en minskad klimatpåverkan. Beslutet om det s.k. Kigalitillägget som togs i oktober 2016 av parterna till protokollet innebär att åtgärder ska vidtas för att stegvis avveckla tillverkning, användning och utsläpp av växthusgaserna HFC. Regeringen verkar för ett snabbt genomförande av Kigalitillägget och har hösten 2017 antagit tillägget och deponerade ratificeringsinstrumentet till FN den 17 november. Kigalitillägget innebär en konkret åtgärd för att uppnå målen i Parisavtalet. Enligt beräkningar kan det minska uppvärmningen med upp till 0,5 grader Celcius till 2100.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö

De viktigaste insatserna för miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö* är informativa och administrativa styrmedel. Under mandatperioden har rege-

ringen sett över reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen (prop. 2016/17:199). De nya reglerna gäller fr.o.m. den 1 december 2017.

Fr.o.m. den 1 september 2018 är det enligt strålskyddslagen (2018:396) förbjudet att yrkesmässigt låta någon som inte har fyllt 18 år sola i ett kosmetiskt solarium.

Som ett led i genomförandet av det ändrade kärnsäkerhetsdirektivet (Rådets direktiv 2014/87/EURATOM av den 8 juli 2014 om ändring av direktiv 2009/71/Euratom om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar) lämnade regeringen våren 2017 en proposition om ändringar i lagen 1984:3 om kärnteknisk verksamhet (prop. 2016/17:157, bet. 2016/17:FöU13, rskr. 2016/17:313) om ökad kärnsäkerhet. Regeringen arbetar för närvarande med att genomföra det reviderade strålskyddsdirektivet (Rådets direktiv 2013/59/EURATOM av den 5 december 2013 om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd mot de faror som uppstår till följd av exponering för joniserande strålning). Som ett led i detta överlämnades en proposition om en ny strålskyddslag till riksdagen i februari 2018 (prop. 2017/18:94) Riksdagen antog den nya strålskyddslagen (2018:396) i april 2018.

Den 29 juni 2017 tillsatte regeringen en särskild utredare för att göra en översyn av lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (dir. 2017:76).

Insatser för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning

Flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*. I enlighet med vattenförvaltningsförordningen (2004:660) har vattendelegationerna vid de länsstyrelser som är vattenmyndigheter under mandatperioden fastställt miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram för vatten för åren 2016–2021. I enlighet med havsmiljöförordningen har Havs- och vattenmyndigheten fastställt åtgärdsprogram för havsmiljön som gäller till 2020. Åtgärdsprogrammen riktar sig till myndigheter och kommuner.

För att minska tillförseln av fosfor och kväve till vatten har regeringen avsatt medel till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Det har lett till att det lokala åtgärdsarbetet har stärkts och att flera åtgärder har genomförts för att minska övergödningen, bl.a. strukturkalkning av åkermark, anläggning av våtmarker och dagvattendammar samt utveckling av kommunala VA-planer.

Landsbygdsprogrammet är en annan viktig källa för finansiering av åtgärder som t.ex. anläggning och restaurering av våtmarker och dammar, rådgivning inom Greppa Näringen samt kompetensutveckling för att stimulera till ökad medvetenhet om vilka åtgärder som kan vidtas på den enskilda gården och därmed bidra till minskad övergödning.

Vidare har regeringen aktivt drivit frågan om att bilda ett kontrollområde för kväveoxider i Östersjön och Nordsjön (NECA). IMO har 2017 fattat beslut om att bilda ett sådant område. Det innebär krav på avsevärt utökad NOx-rening (dvs. kväverening) på alla nya fartyg från och med 2021. På sikt kommer det att innebära en betydande minskning av kvävedepositionen på Östersjön.

Regeringen avser att under åren 2018 till 2020 väsentligt öka insatserna för arbetet mot övergödning och har därför i budgetpropositionen för 2018 satsat medel för detta ändamål. Medel ska bl.a. användas till åtgär-

der mot internbelastning, dvs. läckage av fosfor från sediment till vattenmassan i sjöar och kustvatten, återcirkulering av näringsämnen genom s.k. blå fånggrödor och andra metoder, till att förbättra och tillgängliggöra kunskapsunderlag samt till att stärka det lokala åtgärdsarbetet och samverkan mellan olika aktörer. Kunskapen om vilka incitament som krävs och hur incitamenten kan stärkas för att de åtgärder som behövs ska komma till stånd ska också utredas i utvalda avrinningsområden. Regeringen har också satsat ytterligare medel för att förstärka arbetet med tillsyn och tillsynsvägledning av avlopp.

Regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över hur övergödningen effektivt kan minskas genom stärkt lokalt åtgärdsarbete (dir. 2018:11). Syftet är att minska tillförsel av kväve och fosfor till kretsloppet och öka återcirkulering samt att få till åtgärder mot övergödningen där de gör störst nytta. Utredningen ska redovisa sitt betänkande senast den 28 februari 2020.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag

Flera viktiga steg har tagits för att öka takten i arbetet för att nå miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*. Ett viktigt steg är att Havs- och vattenmyndigheten i november 2017 redovisade en reviderad nationell strategi för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer (dnr M2017/03003/Nm). Strategin ska förbättra samordningen av skyddet av vattenmiljöer. Under mandatperioden har vattendelegationerna vid de länsstyrelser som är vattenmyndigheter fastställt miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram för vatten för åren 2016–2021. Havs- och vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogram för havsmiljön som gäller till 2020. Åtgärdsprogrammen riktar sig till myndigheter och kommuner. Genomförandet av åtgärder kommer att underlättas av de satsningar regeringen gör på lokala vattenvårdsåtgärder (LOVA), minskad övergödning, rening av dagvatten och begränsning av läkemedelsrester i vatten.

Regeringen arbetar målmedvetet för att förbättra kvaliteten i svenska vattendrag. En viktig förutsättning för detta är ett ändamålsenligt system för den svenska vattenförvaltningen. Regeringen har därför tillsatt en utredning (dir. 2017:96) som senast i oktober 2019 ska föreslå hur organisationen bör vara utformad för att underlätta en effektiv, samordnad, förankrad och ändamålsenlig förvaltning av yt- och grundvatten.

Dåligt fungerande enskilda avlopp bidrar till förorening av vattenmiljön. Regeringen tillsatte 2017 en utredning (dir. 2017:54) som i juni 2018 ska lämna förslag på styrmedel som kostnadseffektivt kan öka åtgärdstakten för små avlopp.

För att begränsa den negativa påverkan av vattenkraften har regeringen våren 2018 presenterat en proposition om vattenmiljö och vattenkraft (prop 2017/18:243) med förslag som genomför de vattenkraftsrelaterade delarna av energiöverenskommelsen och tydliggör det svenska genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten.

Invasiva främmande arter är ett allvarligt hot mot biologisk mångfald i sjöar och vattendrag. En av de arter som är listad som invasiv art inom EU är signalkräfta. För att motverka spridning av signalkräfta tar Havs- och vattenmyndigheten fram ett hanteringsprogram. Länsstyrelserna är

också involverade i att bekämpa invasiva främmande arter i sjöar och vattendrag.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet

Flera viktiga insatser för att nå miljö kvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* har gjorts under mandatperioden. Vattendelegationerna vid de länsstyrelser som är vattenmyndigheter har fastställt miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram för vatten för åren 2016–2021. Åtgärdsprogrammen riktar sig till myndigheter och kommuner.

Regeringen har också tillsatt en utredning som ska göra en översyn av vattenförvaltningens organisation (dir. 2017:96). Utredaren ska senast i oktober 2019 föreslå hur organisationen bör vara utformad för att underlätta en effektiv, samordnad, förankrad och ändamålsenlig förvaltning av yt- och grundvatten. Vidare har Dricksvattenutredningen överlämnat sitt slutbetänkande (SOU 2016:32) och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och Sveriges geologiska undersökning (SGU) arbetar med att ta fram kartor och grafer som visar uppmätta och beräknade grundvattennivåer. Data över uppmätta nivåer uppdateras varje dygn. De exceptionellt låga grundvattennivåerna under 2016 och 2017 är resultatet av flera år med låg nederbörd framför allt under vinterhalvåret. Myndigheterna har även tagit fram scenarier för hur Sverige kan påverkas av ett förändrat klimat.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 satsat 50 miljoner kronor årligen till och med 2021 på länsstyrelsernas arbete med förebyggande åtgärder för skydd av vatten, exempelvis genom inrättande av vattenskyddsområden. Regeringen har även satsat 200 miljoner kronor under 2018 för att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden. Regeringen har även gjort satsningar på att främja utveckling av ny reningsteknik, liksom en satsning över tre år för att minska halterna av läkemedelsrester i miljön genom avancerad rening för avloppsvatten. SGU har också fått förstärkta resurser för att kunna bistå kommuner och län med fördjupade kartläggningar av grundvattenresurser i särskild utsatta regioner.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Regeringen gör en omfattande satsning på havs- och vattenmiljön under åren 2018 till 2020. Satsningen omfattar bl.a. medel för att motverka övergödning, avlägsna miljögifter, återställa våtmarker, sanera vrak, minska läkemedel i miljön och till att städa bort plast och annat avfall från stränderna.

Havs- och vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogram för havsmiljön som sträcker sig till 2020. Åtgärdsprogrammen riktar sig till myndigheter och kommuner och innehåller åtgärder som behöver vidtas för att sedan leda till konkreta resultat i miljön.

Havs- och vattenmyndighetens handlingsplan för marint områdesskydd fortsätter att genomföras (dnr M2015/00771/Nm). Under året nåddes arealmålet om 10 procent skydd, och arealen uppgår nu till ca 13,6 pro-

cent av Sveriges havsområde. Regeringen har gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att identifiera ytterligare åtgärder i syfte att nå bevarandemålen i marina skyddade områden till 2020 med fokus på regleringar av fiske. Uppdraget ska redovisas under 2018.

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram förslag till havsplaner, som blir vägledande för myndigheter och kommuner när de planlägger, ger tillstånd eller förvaltar havet. Samråd om dessa planer pågår under 2018 och förslag från myndigheten väntas under 2019.

För att minska förekomst och tillförsel av marint skräp har Havs- och vattenmyndigheten medfinansierat två EU-projekt, MARELITT Baltic om förlorade fiskeredskap, s.k. spökgarn, i Östersjön och BLASTIC om källor till plastskräp och spridningsvägar från land till hav. Inför nästa år utökas finansieringen för att genomföra åtgärderna mot spökgarn i Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram. I slutet av 2016 beslutade regeringen om en förordning för att minska användningen av plastbärkassar, Förordning (2016:1041) om plastbärkassar. Naturvårdsverket har redovisat ett regeringsuppdrag om att identifiera och föreslå åtgärder mot utsläpp av mikroplaster i havet från källor i Sverige (dnr M2015/02928/Ke). Havs- och vattenmyndigheten har fördelat medel till länsstyrelserna från anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljö. Dessa går bl.a. till arbete med vattenförvaltning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och kalkning.

Arbetet med att genomföra EU:s gemensamma fiskeripolitik fortsätter. För 2018 ökade antalet kvoter som fastställs enligt maximal hållbar avkastning. Nationellt har Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten tagit fram en strategi för yrkesfisket som gäller till 2020.

FN:s sjöfartsorgan IMO:s barlastkonvention trädde i kraft i september 2017 och är ett viktigt styrmedel för att begränsa spridning av främmande arter i marin miljö.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker

Flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* och arbetet med att restaurera våtmarker har fortsatt under mandatperioden. Regeringen har under 2017 utökat arealen våtmarker av internationell betydelse med 5 500 hektar. Skyddet av våtmarker har ökat med ca 15 000 hektar. Dessutom säkrades i en uppgörelse mellan Naturvårdsverket och Sveaskog ca 12 000 hektar våtmarker i Norrbottens län.

I det arktiska samarbetet har Sverige tagit initiativ till ett projekt om att öka kunskapen om våtmarkernas status och klimatförändringarnas effekter på dem.

Inom Life-projektet Life to ad(d)mire har länsstyrelserna restaurerat cirka 4 000 hektar utdikade och igenvuxna våtmarker under åren 2010–2015 vilket utöver att bidra till att nå miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* även resulterar i minskad klimatpåverkan.

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag redovisat ett underlag med kunskaper om våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet. Regeringen avser att gå vidare i arbetet och ge Naturvårdsverket och berörda myndigheter i uppdrag att ta fram en strategi om våtmarker.

Regeringen satsar 200 miljoner kronor under 2018–2020 för att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden, öka tillskottet till grundvattnet och bidra till biologisk mångfald samt minska övergödningen.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Levande skogar

Regeringen har gjort stora satsningar under mandatperioden på att formellt skydda värdefulla skogar. Satsningen har inneburit att takten i arbetet med att skydda värdefulla skogar har ökat, att fler naturreservat har bildats och att arealen formellt skyddad produktiv skogsmark har ökat jämfört med tidigare år.

Regeringen tillför 20 miljoner kronor per år under åren 2018–2027 till Skogsstyrelsens anslag 1.1 för en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. Under samma period ökar regeringen Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens anslag för skydd av skog med totalt 250 miljoner kronor per år för att kunna erbjuda skogsägare med nyckelbiotopsrika brukningsenheter möjlighet till områdesskydd (prop. 2017/18:1).

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har på regeringens uppdrag utvärderat och reviderat den nationella strategin för formellt skydd av skog (dnr M2017/00212/Nm). Myndigheternas redovisning av regeringsuppdraget om värdefulla skogar ska kunna användas i regeringens arbete med att utveckla nya etappmål för skydd av skog i syfte att uppnå ett kostnadseffektivt skydd. Naturvårdsverket har redovisat regeringsuppdraget om hur miljöbalkens bestämmelser i 7 kap. om skydd av områden och i 12 kap. 6 § om anmälan för samråd bidrar till en grön infrastruktur och har föreslagit åtgärder (dnr M2016/02985/Nm). Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Regeringen kommer analysera hur användningen av ersättningsmark för att skydda värdefulla skogar har fungerat och hur metoden kan utvecklas.

Naturvårdsverket och Sveaskog har under 2016 träffat en överenskommelse som innebär att en sammanlagd areal om 47 000 hektar, varav knappt 29 000 hektar produktiv skogsmark, kommer att skyddas som naturreservat, framför allt i Norrbottens län.

Regeringen anser att arbetet med metodutveckling och rådgivning om hyggesfritt skogsbruk ska öka. Regeringen har därför tillfört Skogsstyrelsens anslag ytterligare 6 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2018 för att främja hyggesfria metoder till totalt 10,8 miljoner kronor.

Skogsstyrelsen har redovisat att de frivilliga avsättningarna inte har ökat i omfattning sedan 2010 och arealen bedöms fortfarande uppgå till cirka 1,2 miljoner hektar produktiv skogsmark, vilket är ca 5 procent av den produktiva skogsmarken. Inom storskogsbruket har stora arealer frivilliga avsättningar blivit formellt skyddade sedan 2010, vilket lett till att arealen frivilliga avsättningar inom storskogsbruket minskat, framför allt hos de statliga markägarna. Inom små- och mellanskogsbruket har den certifierade arealen fortsatt att öka, vilket har lett till att arealen frivilliga avsättningar inom dessa markägarkategorier har ökat. Den totala arealen frivilliga avsättningar har därför sammantaget inte förändrats sedan 2010 (dnr N2016/06706/SK).

Skogsstyrelsen har tillsammans med skogssektorn tagit fram målbilder för god miljöhänsyn i projektet ”Dialog om miljöhänsyn”. Projektet har genomförts som ett resultat av regeringsuppdraget Kunskapsplattform för hållbart brukande av skog (dnr Jo2010/2969). Skogsstyrelsens uppföljning visar att nästan samtliga större skogsföretag har för avsikt att följa målbilderna för god miljöhänsyn som omfattar hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Nästan alla de tjänstemän och entreprenörer som är aktiva vid förnyrningsavverkning har fått utbildning om målbildernas innehåll. Skogsbrukets arbete med att genomföra målbilderna pågår. Regeringen förväntar sig att projektet ger tydliga resultat i praktiken under 2018 när det gäller förbättrad hänsyn vid skogsbruksåtgärder till bl.a. hänsynskrävande biotoper, vattendrag, kulturmiljöer och friluftsliv.

Regeringen har beslutat om en strategi för ett nationellt skogsprogram med mål för fem fokusområden. Strategin, som är baseras på underlag från skogsprogrammets dialogprocess ska bidra till att uppnå visionen ”Skogen, det gröna guldets, ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”. Regeringen avser att utarbeta en handlingsplan för genomförande av strategin.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap

Flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Lantbrukares aktiva brukande av marken och hållning av betesdjur är avgörande för att detta miljö kvalitetsmål nås, varför omfattande jordbrukarstöd och miljö ersättningar årligen betalas ut.

Regeringen har presenterat en nationell livsmedelsstrategi, En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104). Strategins övergripande mål är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljö mål nås i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

Regeringen har förstärkt miljö ersättningarna för omställning till ekologisk jordbruksproduktion inom ramen för landsbygdsprogrammet med 175 miljoner kronor. Insatsen medför en ökad diversifiering av jordbruksproduktionen och en ökad variationsrikedom av livsmiljöer, vilket bl.a. gynnar den biologiska mångfalden. Insatsen bedöms även minska användningen av bekämpningsmedel, vilket är gynnsamt för bl.a. de pollinerande insekter som är knutna till odlingslandskapet. Dessutom har regeringen tillfört ytterligare 255 miljoner kronor för att öka möjligheterna att fortsätta bruka ängs- och betesmarker med rik biologisk mångfald vilket också bidrar till att upprätthålla kulturmiljö värden.

Miljö målsrådet har ökat myndigheternas samverkan om bl.a. åtgärder som stärker odlingslandskapets miljö kvaliteter. Statens jordbruksverk, som är miljö målsansvarig myndighet, har utvecklat en strategi för att vända den negativa utvecklingstrenden för biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö*. Regeringen har tillsatt en utredning som ska lämna förslag till en ny lagstiftning för hållbar terrängkörning (dir. 2018:29). Fjällmiljön är känslig och sårbar för påverkan från ökad terrängkörning av bl.a. fyrhjulingar och skoter. Det kommer nya terrängfordon på marknaden och lagstiftningen har inte varit anpassad till utvecklingen. En ny terrängkörningslagstiftning kommer bl.a. att ha till syfte att öka skyddet i fjällmiljön samtidigt som lokalbefolkningens behov ska tillgodoses.

Fjällmiljön påverkas också av klimatförändringarna. Forskarna kan redan visa att trädgränsen flyttas uppåt på fjällen. Renskötseln har en positivt bidragande effekt att bibehålla ett öppet fjällandskap. Man kan också konstatera att klimatförändringarnas värmeökning i den arktiska regionen är större än genomsnittet på jorden. Det betyder att om jordens medeltemperatur ökar med 1,5 grad i genomsnitt kan ökningen i Arktis bli mellan 2,3 till 4 grader. Klimatarbetet är därför viktigt för att de negativa förändringarna i fjällmiljön ska kunna hejdas.

Regeringen har ökat anslaget för förvaltning av värdefull natur. Det statliga ledsystemet i fjällen har kunnat rustas upp med nya och renoverade ledmarkeringar, spänger, broar och vindskydd.

Insatser för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö

Regeringen har tagit flera viktiga beslut för att öka takten i arbetet för att nå miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Regeringen presenterade våren 2018 en ny politik för hållbar stadsutveckling i Strategin för Levande städer, genom en skrivelse till riksdagen (skr. 2017/18:230). Regeringen vill stärka kommunernas förutsättningar att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas. Strategin innehåller övergripande mål och nya etappmål i miljömålssystemet tillsammans med prioriteringar och nya insatser med tyngdpunkt på miljömässigt hållbar utveckling.

För att uppnå miljö kvalitetsmålet har regeringen inrättat flera stöd som kan bidra till omställningsarbetet för ett mer hållbart Sverige. Stadsmiljöavtalen, Klimatklivet, Elfordonspremien och stöd till elbussar kan, tillsammans med en ny vägledning om översiktsplanering för minskad klimatpåverkan från Boverket, hjälpa kommunerna att få en stadstrafik med mindre miljöpåverkan. Stadsmiljöavtalen är fr.o.m. 2018 en del av den ekonomiska ramen för den nationella planen för transportinfrastruktur och beräknas omfatta en miljard kronor per år 2018–2029. Ett stöd för grönare städer ska bidra till stadsgröniska, ekosystemtjänster i urbana miljöer och barns utemiljöer med sammanlagt 100 miljoner kronor för 2018, 500 miljoner kronor för 2019 och 550 miljoner kronor för 2020. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 aviserat ett statligt stöd för innovativt och hållbart bostadsbyggande med minskad klimatpåverkan, samt ett nytt radonbidrag. Regeringen har även avsatt medel till Boverket för att förstärka arbetet för god inomhusmiljö under 2018–2021. Ytterligare exempel är stöd för energieffektiviserande renovering, utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer, upprustning av skollokaler

och utemiljöer vid skolor, förskolor och fritidshem samt stöd till utemiljöer i socioekonomisk utsatta områden.

Flera initiativ har tagits för att lyfta vikten av att arbeta med ekosystemtjänster i samhällsplaneringen. Vägledning och informations-spridning är fortsatt viktigt.

Regeringen överlämnade i februari 2018 propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110) till riksdagen. Propositionen innehåller ny arkitektur-, form- och designpolitik för hållbara gestaltade livsmiljöer och innehåller bl.a. förslag på nytt nationellt mål, men presenterar också en stärkt ansvarsstruktur.

Insatser för miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv

Regeringen har, i syfte att bevara landskapets biologiska mångfald och främja ekosystemtjänster, arbetat för att öka kunskapen om ekosystemtjänster, förmedla denna kunskap till aktörer i samhället och påbörja planeringen av landets gröna infrastruktur.

Som en del av arbetet med regeringens uppdrag om ekosystemtjänster har Naturvårdsverket tagit fram en vägledning för integrering av ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet och beslut (dnr M2014/01903/Nm).

I syfte att förbättra måluppfyllelsen för miljö kvalitetsmålen *Ett rikt odlingslandskap*, *Ingen övergödning*, *Ett rikt växt- och djurliv* samt *Myllrande våtmarker* (dnr N2016/02794/HL) har Statens jordbruksverk fått i uppdrag att redovisa förslag på miljöåtgärder som gynnar biologisk mångfald och ekosystemtjänster. De förslag som myndigheten redovisat har sedan i vissa delar vidtagits som förstärkningar av landsbygdsprogrammet 2014–2020 från och med 2018.

För att utvärdera och bedöma tillståndet för arter i naturen kan den s.k. rödlistan användas. Antal arter i den senaste uppdateringen av rödlistan visar inga stora förändringar jämfört med den tidigare versionen. Störst påverkan på arternas status har skogsavverkning och igenväxning av jordbruksmark. Regeringens insatser gällande skog återfinns under miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Inom ramen för EU:s nya lagstiftning om invasiva främmande arter arbetar regeringen med ett förslag från Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten om en svensk förordning. Förslaget remitterades under 2016 och bereds nu inom Regeringskansliet (dnr M2015/02406/R).

Under 2014–2017 har knappt 70 miljoner kronor beviljats som statliga bidrag till tätortsnära projekt i lokala naturvårdssatsning (LONA). Bidragen har använts till bl.a. inrättande av kommunala reservat och till rensning av sly och vass.

Trenden för odlingslandskapets arter och livsmiljöer är fortsatt negativ. De stora utmaningarna är att djurhållning med betesdjur upphör, jordbruk läggs ned och att det öppna landskapet växer igen. Insatser för att bevara biologiskt kulturarv i odlingslandskapet har gjorts med förstärkningar av miljöersättningar i landsbygdsprogrammet för fortsatt brukande av ängs- och betesmarker med rik biologisk mångfald. Regeringens insatser för odlingslandskapet återfinns under miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Regeringen beslutade i maj 2017 att fastställa kontrollstation 2016, som beskriver insatser som har vidtagits för att nå etappmålen för biolo-

Skr. 2017/18:265 gisk mångfald och ekosystemtjänster under perioden 2012–2016. De insatser om ekosystemtjänster och grön infrastruktur som beskrivs under Generationsmålets strecksats om ekosystem och ekosystemtjänster är relevanta även för miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*.

Generationsmålet

Riksdagen har beslutat om ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen. Enligt riksdagens beslut innebär Generationsmålet att det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser (Generationsmålet). Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.

Bakgrunden redovisas i propositionen Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön
- konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Miljökvalitetsmålen

Riksdagen har beslutat om 16 miljökvalitetsmål som anger den miljökvalitet som ska uppnås i ett generationsperspektiv. Regeringen har preciserat innebörden av miljökvalitetsmålen för samtliga mål utom för *Begränsad klimatpåverkan* där riksdagen har preciserat innebörden av målet.

Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* att halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska nås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att detta globala mål kan uppnås (prop. 1997/98:145 s. 162 ff., bet. 1998/99:MJU6, rskr.1998/99:183).

Precisering av miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan

Miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* preciseras så att med målet avses:

- Den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till långt under 2 grader Celsius över förindustriell nivå och ansträngningar görs för att hålla ökningen under 1,5 grader Celsius över förindustriell nivå. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

Miljökvalitetsmålet Frisk luft

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Frisk luft* att luften är så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas (prop. 2000/01:130 s. 38 ff., bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Frisk luft

Miljökvalitetsmålet *Frisk luft* preciseras så att med målet avses att halterna av luftföroreningar inte överskrider lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål. Riktvärdena sätts med hänsyn till känsliga grupper och innebär att

- halten av bensen inte överstiger 1 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde

- halten av bens(a)pyren inte överstiger 0,0001 mikrogram per kubikmeter luft (0,1 nanogram per kubikmeter luft) beräknat som ett årsmedelvärde
- halten av butadien inte överstiger 0,2 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde
- halten av formaldehyd inte överstiger 10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde
- halten av partiklar (PM_{2.5}) inte överstiger 10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 25 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde
- halten av partiklar (PM₁₀) inte överstiger 15 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 30 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde
- halten av marknära ozon inte överstiger 70 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett åttatimmars medelvärde eller 80 mikrogram per kubikmeter luft räknat som ett timmedelvärde
- ozonindex inte överstiger 10 000 mikrogram per kubikmeter luft under en timme beräknat som ett AOT40-värde under perioden april–september
- halten av kvävedioxid inte överstiger 20 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 60 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde (98-percentil)
- korrosion på kalksten understiger 6,5 mikrometer per år (Ds 2012:23 s. 25–26).

Miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning

Miljökvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* preciseras så att med målet avses att

- nedfallet av luftburna svavel- och kväveföreningar från svenska och internationella källor inte medför att den kritiska belastningen för försurning av mark och vatten överskrids i någon del av Sverige
- markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurningskänslighet
- sjöar och vattendrag uppnår oberoende av kalkning minst god status med avseende på försurning enligt förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön
- försurningen av marken inte påskyndar korrosion av tekniska material och arkeologiska föremål i mark och inte skadar den biologiska mångfalden i land- och vattenekosystem (Ds 2012:23 s. 29–30).

Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10: MJU25, rskr. 2009/10:377).

Preciseringar av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö

Miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* preciseras så att med målet avses att

- den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden
- användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört
- spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga
- förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön
- kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning
- information om miljö- och hälsofarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig (Ds 2012:23 s. 35).

Miljö kvalitetsmålet Skyddande ozonskikt

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Skyddande ozonskikt* att ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljö kvalitetsmålet Skyddande ozonskikt

Miljö kvalitetsmålet *Skyddande ozonskikt* preciseras så att med målet avses att

- vändpunkten för uttunningen av ozonskiktet har nåtts och början på återväxten observeras
- halterna av klor, brom och andra ozonnedbrytande ämnen i de övre luftlagren understiger den nivå där ozonskiktet påverkas negativt (Ds 2012:23 s. 43).

Miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Säker strålmiljö* att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö

Miljökvalitetsmålet *Säker strålmiljö* preciseras så att med målet avses att

- individens exponering för skadlig strålning i arbetslivet och i övriga miljön begränsas så långt det är rimligt möjligt
- utsläppen av radioaktiva ämnen i miljön begränsas så att människors hälsa och den biologiska mångfalden skyddas
- antalet årliga fall av hudcancer orsakade av ultraviolett strålning är lägre än år 2000
- exponeringen för elektromagnetiska fält i arbetslivet och i övriga miljön är så låg att människors hälsa och den biologiska mångfalden inte påverkas negativt (Ds 2012:23 s. 46).

Miljökvalitetsmålet Ingen övergödning

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte har någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning

Miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* preciseras så att med målet avses att

- den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväveföreningar och fosforföreningar till Sveriges omgivande hav underskrider den maximala belastning som fastställs inom ramen för internationella överenskommelser
- atmosfäriskt nedfall och brukande av mark inte leder till att ekosystemen uppvisar några väsentliga långsiktiga skadliga effekter av övergödande ämnen i någon del av Sverige
- sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten uppnår minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön
- havet har minst god miljöstatus med avseende på övergödning enligt havsmiljöförordningen (2010:134) (Ds 2012:23 s. 49).

Miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag* att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv värnas (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag

Miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag* preciseras så att med målet avses att

- sjöar och vattendrag har minst god ekologisk status eller potential och god kemisk status i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön
- oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag har naturliga vattenflöden och vattennivåer bibehållna
- ytvattentäkter som används för dricksvattenproduktion har god kvalitet
- sjöar och vattendrags viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna
- sjöar och vattendrag har strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur
- naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till sjöar och vattendrag har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla sjöar och vattendrag
- främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden, genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
- sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns
- strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad (Ds 2012:23 s. 56–57).

Miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Miljö kvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* preciseras så att med målet avses att

- grundvattnet är med få undantag av sådan kvalitet att det inte begränsar användningen av grundvatten för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning
- grundvattenförekomster som omfattas av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön har god kemisk status
- utströmmande grundvatten har sådan kvalitet att det bidrar till en god livsmiljö för växter och djur i källor, sjöar, våtmarker, vattendrag och hav
- grundvattenförekomster som omfattas av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön har god kvantitativ status
- grundvattennivåerna är sådana att negativa konsekvenser för vattenförsörjning, markstabilitet eller djur- och växtliv i angränsande ekosystem inte uppkommer
- naturgrusavlagringar av stor betydelse för dricksvattenförsörjning, energilagring, natur- och kulturlandskapet är fortsatt bevarade (Ds 2012:23 s. 64).

Miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* preciseras så att med målet avses att

- kust- och havsvatten har god miljöstatus med avseende på fysikaliska, kemiska och biologiska förhållanden i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341)
- kustvatten har minst god ekologisk status eller potential och god kemisk status i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön
- kusternas och havens viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna
- grunda kustnära miljöer präglas av en rik biologisk mångfald och av en naturlig rekrytering av fisk samt erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur
- naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom

- och mellan populationer samt att naturligt förekommande fiskarter och andra havslevande arter fortlever i livskraftiga bestånd
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla kust- och havsvatten
 - främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden och kulturarvet
 - genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
 - havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns
 - tillståndet är oförändrat för kulturhistoriska lämningar under vattnet
 - havs-, kust- och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad (Ds 2012:23 s. 71).

Miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker

Miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* preciseras så att med målet avses att

- våtmarker av alla typer finns representerade i hela landet inom sina naturliga utbredningsområden
- våtmarkernas viktiga ekosystemtjänster som biologisk produktion, kollagring, vattenhushållning, vattenrening och utjämning av vattenflöden är vidmakthållna
- våtmarker är återskapade, i synnerhet där aktiviteter som exempelvis dränering och torvtäkter har medfört förlust och fragmentering av våtmarker och arter knutna till våtmarker har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sitt naturliga utbredningsområde
- naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till våtmarkerna har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer
- hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts
- främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
- våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns
- våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad (Ds 2012:23 s. 79–80).

Miljö kvalitetsmålet Levande skogar

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljö kvalitetsmålet Levande skogar

Miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* preciseras så att med målet avses att

- skogsmarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna
- skogens ekosystemtjänster är vidmakthållna
- skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur
- naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till skogslandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla skogar
- främmande arter och genotyper inte hotar skogens biologiska mångfald
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
- natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna (Ds 2012:23 s. 88).

Miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap

Enligt riksdagens beslut innebär miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Preciseringar av miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap

Miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* preciseras så att med målet avses att

- åkermarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna
- jordbruksmarken har så låg halt av föroreningar att ekosystemens funktioner, den biologiska mångfalden och människors hälsa inte hotas
- odlingslandskapets viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna
- odlingslandskapet är öppet och variationsrikt med betydande inslag av hävdade naturbetesmarker och slåtterängar, småbiotoper och vatten-

- miljöer, bland annat som en del i en grön infrastruktur och erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter
- naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer
 - husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser är hållbart bevarade
 - hotade arter och naturmiljöer har återhämtat sig
 - främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden,
 - genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
 - biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel är bevarade eller förbättrade
 - kultur- och bebyggelsemiljöer i odlingslandskapet är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns
 - odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor (Ds 2012:23 s. 92–93).

Miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* att fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Precisering av miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö

Miljökvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* preciseras så att med målet avses att

- fjällens värden för rennäringen är bevarade och fjällens karaktär av betespräglad storslaget landskap med vidsträckt sammanhängande områden är bibehållen
- fjällmiljöernas viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna
- naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till fjälllandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla fjällmiljöer
- främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
- fjällmiljöer med höga natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns
- fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad (Ds 2012:23 s. 98).

Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö* att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

Precisering av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö* preciseras så att med målet avses att

- en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade
- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor
- infrastruktur för energisystem, transporter, avfallshantering och vatten- och avloppsförsörjning är integrerade i stadsplaneringen och i övrig fysisk planering samt att lokalisering och utformning av infrastrukturen är anpassad till människors behov, för att minska resurs- och energianvändning samt klimatpåverkan, samtidigt som hänsyn är tagen till natur- och kulturmiljö, estetik, hälsa och säkerhet
- kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar
- det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet
- det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur
- människor inte utsätts för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker
- användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst förnybara energikällor används
- avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras (Ds 2012:23 s. 102–103).

Miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:49).

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv

Miljökvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* preciseras så att med målet avses att

- bevarandestatusen för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter är gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer
- den av klimatscenarier utpekade förhöjda risken för utdöende har minskat för de arter och naturtyper som löper störst risk att påverkas negativt av klimatförändringar
- ekosystemen har förmåga att klara av störningar samt anpassa sig till förändringar, som ett ändrat klimat, så att de kan fortsätta leverera ekosystemtjänster och bidra till att motverka klimatförändringen och dess effekter
- det finns en fungerande grön infrastruktur, som upprätthålls genom en kombination av skydd, återställande och hållbart nyttjande inom sektorer, så att fragmentering av populationer och livsmiljöer inte sker och den biologiska mångfalden i landskapet bevaras
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade
- främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden
- det biologiska kulturarvet är förvaltats så att viktiga natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för ett fortsatt bevarande och utveckling av värdena
- tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan (Ds 2012:23 s. 111–112).

Etappmål i miljömålssystemet

Riksdagen och regeringen har beslutat om etappmål i miljömålssystemet för att förtydliga den samhällsomställning som krävs för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen ska kunna nås. 22 av dessa etappmål har målår som sträcker sig efter 2016. Dessa gäller fortfarande. Övriga etappmål har slutredovisats i tidigare budgetpropositioner. Nedan redovisas endast de etappmål som är aktuella dvs. har målår senare än 2016.

Etappmålen är målövergripande och kan bidra till såväl flera olika miljökvalitetsmål som till Generationsmålet. Nedan redovisas etappmålen utifrån det område, ej specifikt miljökvalitetsmål, som de närmast hör till.

Strategi för en giftfri miljö med etappmål för farliga ämnen

Samtliga åtta etappmål för farliga ämnen presenterades i regeringens proposition, På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken (prop. 2013/14:39) är fortsatt aktuella.

Etappmål om särskilt farliga ämnen

Etappmålet om särskilt farliga ämnen innebär att beslut som fattas inom EU och internationellt om sådana ämnen ska innehålla åtgärder som innebär att

- hormonstörande respektive kraftigt allergiframkallande ämnen betraktas som särskilt farliga ämnen i relevanta regelverk senast 2015
- särskilt farliga ämnen blir föremål för prövning eller beslut om utfasning under gällande regelverk inom alla användningsområden senast 2018
- särskilt farliga ämnen i produktionsprocesser används endast under strikt reglerade omständigheter senast 2018
- uttrycket ”särskilt farliga ämnen” i relevanta regelverk även inkluderar ämnen med andra allvarliga egenskaper än de som omfattas av nuvarande specifika kriterier och som inger motsvarande grad av betänklighet senast 2018 (Ds 2012:23 s. 136).

Etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper

Etappmålet om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper innebär att beslut som fattas inom Europeiska unionen och internationellt ställer krav på att uppgifter om miljö- och hälsofarliga egenskaper hos kemiska ämnen ska vara tillgängliga och tillräckliga för att möjliggöra riskbedömning för alla användningsområden. Besluten ska innehålla åtgärder som innebär att

- relevanta regelverk ställer krav på kunskap samt uppgifter om förekomst gällande nanopartiklar och nanomaterial som är tillräckliga för att bedöma och minimera hälso- och miljöeffekter av sådana senast 2015
- förutsättningar finns för att relevanta regelverk kan beakta kombinationseffekter vid exponering för kemikalier senast 2015
- regelverken beaktar att barn är särskilt känsliga för påverkan från kemikalier senast 2015
- informationskraven i samband med registrering i Reach för ämnen som tillverkas eller importeras i lägre kvantiteter (mindre än 10 ton per tillverkare eller importör och år) stärks senast 2018 (Ds 2012:23 s. 140).

Etappmål om information om farliga ämnen i varor

Etappmålet om information om farliga ämnen i varor innebär att

- regelverk eller överenskommelser inom EU eller internationellt ska tillämpas så att information om miljö- och hälsofarliga ämnen i varor är tillgänglig för alla berörda senast 2020
- reglerna ska införas stegvis för olika varugrupper och i informationen ska särskilt barns hälsa beaktas
- information om hälso- och miljöfarliga ämnen som ingår i material och varor görs tillgängliga under varans hela livscykel genom harmoniserade system som omfattar prioriterade varugrupper (Ds 2012:23 s. 143).

Etappmål om utveckling och tillämpning av EU:s kemikalieregler

Etappmålet om utveckling och tillämpning av EU:s kemikalieregler är att Reach och andra relevanta EU-regelverk, senast 2020 tillämpas eller om så behövs revideras, så att

- det i ökad utsträckning blir möjligt att bedöma och pröva grupper av ämnen med liknande inneboende egenskaper, kemisk struktur eller användningsområde
- substitutionsprincipen och dess tillämpning stärks i samband med begränsningar, tillståndsprövning och andra relevanta moment i regelverket (dnr M2013/01740/Ke s. 9).

Etappmål om en effektivare kemikalietillsyn inom EU

Etappmålet om en effektivare kemikalietillsyn inom Europeiska unionen (dnr M2013/01740/Ke s. 16) är att senast 2018 har beslut fattats inom EU som förstärker och effektiviserar tillsynen i medlemsländerna samt utvecklar tillsynssamverkan inom unionen gällande regler för kemikalier inklusive farliga ämnen i varor och avfall.

Etappmål om giftfria och resurseffektiva kretslopp

Etappmålet om giftfria och resurseffektiva kretslopp är att användningen av återvunna material ska vara säker från hälso- och miljösynpunkt genom att återcirkulation av farliga ämnen så långt som möjligt undviks samtidigt som resurseffektiva kretslopp eftersträvas. Detta uppnås genom en samlad åtgärdsstrategi inom EU, vilken senast 2018 resulterat i bl.a. följande insatser:

- EU:s regelverk för avfall, kemikalier och varor är i huvudsak kompletterade och samordnade så att de styr mot giftfria och resurseffektiva kretslopp.
- Principen om höga och likvärdiga krav på innehållet av farliga ämnen i nyproducerade och återvunna material är fastslagen genom beslut där så är lämpligt. (Dnr M2013/01740/Ke s. 20).

Skr. 2017/18:265
Bilaga 3

Etappmål om att minska barns exponering för farliga kemikalier

Etappmålet om att minska barns exponering för farliga kemikalier är att senast 2018 har beslut fattats avseende befintliga och vid behov nya regelverk och andra styrmedel, vilka medför en betydande minskning av hälsoriskerna för barn till följd av den samlade exponeringen för kemikalier. Riskminskningen ska bedömas i jämförelse med situationen 2012. (Dnr M2013/01740/Ke s. 25).

Etappmål om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt

Etappmålet om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt är att senast 2020 har beslut fattats inom Europeiska unionen eller internationellt som innebär att befintliga och eventuella nya regelverk för human- och veterinärmedicinska läkemedel i ökad utsträckning väger in miljöaspekter (dnr M2013/02682/Ke s. 5).

Strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster med etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Regeringen har beslutat om tio etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Etappmålen ingår i strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som presenterades i regeringens proposition En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141). Av dessa etappmål är det tre som är fortsatta aktuella dvs. har ett senare mållår än 2016. Bland dessa finns etappmålet om Kunskap om genetisk mångfald som har fått ett nytt mållår, 2020.

Etappmål om betydelsen av den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster

Etappmålet om betydelsen av den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster innebär att senast 2018 ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt (Ds 2012:23 s. 161).

Etappmål om kunskap om genetisk mångfald

Etappmålet om kunskap om genetisk mångfald innebär att en kartläggning och övervakning av den genetiska mångfalden ska ha inletts senast 2020 (Ds 2012:23 s. 170, beslut om nytt mållår se Ds 2016:32).

Etappmål om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden

Etappmålet om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden är att minst 20 procent av Sveriges land- och sötvattensområden samt 10 procent av Sveriges marina områden senast år 2020 bidrar till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Detta ska ske genom skydd eller annat bevarande av områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Bevarandet ska ske med ekologiskt representativa och väl förbundna system där reservat, andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder eller miljöanpassat brukande ingår. Systemen ska vara väl integrerade i omgivande landskap och förvaltas på ett effektivt och inkluderande sätt. Skydd av områden ska till 2020 utökas med minst 1 142 000 hektar räknat från 2012 enligt följande:

- Skogar med höga naturvärden ska skyddas från avverkning. Detta ska ske genom att det formella skyddet av skogsmark har ökat med cirka 150 000 hektar skogsmark med höga naturvärden och i behov av formellt skydd nedan gränsen för fjällnära skog.
- Skogsbrukets frivilliga avsättningar bör ha ökat i omfattning med cirka 200 000 hektar skogsmark i områden som har eller kan komma att utveckla höga naturvärden till totalt 1 450 000 hektar.
- Det formella skyddet av våtmarker har ökat med cirka 210 000 hektar genom att myrar med höga naturvärden i den nationella myrskyddsplanen skyddas.
- Det formella skyddet av sjöar och vattendrag har ökat med minst 12 000 hektar.
- Det formella skyddet av marina områden har ökat med minst 570 000 hektar.
- De ekologiska sambanden har stärkts så att skyddade och på andra sätt bevarade områden och biotoper är väl förbundna och integrerade i landskapet, inklusive den marina miljön, genom att den gröna infrastrukturen har utvecklats och förstärkts. (Dnr M2014/00593/Nm s. 9).

Etappmål för klimat

Inom klimatområdet har riksdagen tidigare beslutat om ett etappmål gällande utsläppen fram till 2020 (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300). Riksdagen har sedan beslutat om ytterligare fyra etappmål (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

Utsläpp av växthusgaser till år 2020

Utsläppen för Sverige år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990 och gäller för de verksamheter som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter. Regeringens ambition är att målet fullt ut ska nås med nationella åtgärder. (Prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300).

Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast år 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 8 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder. (Prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

Utsläpp av växthusgaser för inrikes transporter

Växthusgasutsläppen från inrikes transporter (utom inrikes luftfart som ingår i EU ETS) ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010. (Prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

Utsläpp av växthusgaser till år 2040

Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast år 2040 vara minst 75 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 2 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder. (Prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

Utsläpp av växthusgaser till år 2045

Sverige ska senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990. För att nå nettonollutsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas. Det kan exempelvis vara ökade upptag av koldioxid i skog och mark samt investeringar i andra länder. (Prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

Etappmål för avfall

För att öka resurshushållningen på avfallsområdet har regeringen beslutat om två etappmål. Båda dessa har målår senare än 2016 och är därför fortsatt aktuella.

Etappmål om ökad resurshushållning i livsmedelskedjan

Etappmålet om ökad resurshushållning i livsmedelskedjan innebär att insatser ska vidtas så att resurshushållningen i livsmedelskedjan ökar genom att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas till vara, där minst 40 procent behandlas, så att även energi tas tillvara senast 2018 (Ds 2012:23 s. 147).

Etappmål om ökad resurshushållning i byggsektorn

Etappmålet om byggnads- och rivningsavfall innebär att insatser ska vidtas så att förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall är minst 70 viktprocent senast 2020 (Ds 2012:23 s. 152).

Etappmål för hållbar stadsutveckling

Regeringen har beslutat om tre nya etappmål i miljömålssystemet som är viktiga för en miljömässigt hållbar stadsutveckling.

Etappmål för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik

Andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer, i riktning mot att på sikt fördubbla andelen för gång-, cykel- och kollektivtrafik (dnr M2018/01093/K1).

Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

Kommunerna ska senast 2020 ha tillgång till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter (dnr M2018/01094/Nm).

Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

En majoritet av kommunerna ska senast 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter (dnr M2018/01094/Nm).

Etappmål för luft

Etappmål om minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar

Utsläpp av kväveoxider, svaveldioxid, flyktiga organiska ämnen, ammoniak och partiklar PM_{2,5} ska senast år 2025 motsvara de indikativa reduktionsnivåerna för år 2025 som framgår av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG. (Dnr M2018/01639/K1).

Koppling mellan Sveriges nationella miljömål och de 17 målen för FN:s Agenda 2030

Nationella miljömål	Mål i Agenda 2030
Generationsmålet	2 – Ingen hunger 3 – Hälsa och välbefinnande 6 – Rent vatten och sanitet 7 – Hållbar energi för alla (9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur) 11 – Hållbara städer och samhällen 12 – Hållbar konsumtion och produktion 14 – Hav och marina resurser 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Begränsad klimatpåverkan	7 – Hållbar energi för alla 13 – Bekämpa klimatförändringen (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Frisk luft	3 – Hälsa och välbefinnande 11 – Hållbara städer och samhällen (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Bara naturlig försurning	15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Giftfri miljö	2 – Ingen hunger 3 – Hälsa och välbefinnande 6 – Rent vatten och sanitet 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt 12 – Hållbar konsumtion och produktion 14 – Hav och marina resurser (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Skyddande ozonskikt	3 – Hälsa och välbefinnande
Säker strålmiljö	3 – Hälsa och välbefinnande 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
Ingen övergödning	6 – Rent vatten och sanitet 14 – Hav och marina resurser (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Levande sjöar och vattendrag	6 – Rent vatten och sanitet 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Grundvatten av god kvalitet	6 – Rent vatten och sanitet 12 – Hållbar konsumtion och produktion 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Hav i balans samt levande kust- och skärgård	(2 – Ingen hunger) 14 – Hav och marina resurser 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Myllrande våtmarker	(6 – Rent vatten och sanitet) 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Levande skogar	15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Ett rikt odlingslandskap	2 – Ingen hunger 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Storslagen fjällmiljö	15 – Ekosystem och biologisk mångfald

God bebyggd miljö	6 – Rent vatten och sanitet 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur 11 – Hållbara städer och samhällen 12 – Hållbar konsumtion och produktion
Ett rikt växt- och djurliv	(3 – Hälsa och välbefinnande) 14 – Hav och marina resurser 15 – Ekosystem och biologisk mångfald

De nationella miljömålen har kopplingar med flera av målen för Agenda 2030. I tabellen framgår vilka nationella miljömål som kopplar med respektive mål för Agenda 2030. Indirekta kopplingar mellan de svenska miljömålen och målen för Agenda 2030 visas inom parentes medan resterande visar direkta kopplingar. Kartläggningen genomfördes av de åtta myndigheter som har ansvar för miljö kvalitetsmålen enligt sin instruktion och samordnades av Naturvårdsverket (dnr Fi2016/01355/SF).

Myndigheter med ansvar i miljömålssystemet

26 nationella myndigheter samt länsstyrelsen har i sin instruktion ett utpekad ansvar i miljömålssystemet. Åtta av dessa myndigheter är ansvariga för ett eller flera av miljökvalitetsmålen. Dessa är i det följande markerade med fetstil.

Ansvaret gäller följande nationella myndigheter:

Boverket

Exportkreditnämnden
Folkhälsomyndigheten
Försvarsmakten

Havs- och vattenmyndigheten

Kemikalieinspektionen

Kommerskollegium
Konsumentverket
Livsmedelsverket
Läkemedelsverket

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Naturvårdsverket

Riksantikvarieämbetet

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Sjöfartsverket

Skogsstyrelsen

Statens energimyndighet

Statens jordbruksverk

Statens skolverk

Strålsäkerhetsmyndigheten

Sveriges geologiska undersökning

Tillväxtverket

Trafikverket

Transportstyrelsen

Upphandlingsmyndigheten

Miljö- och energidepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 31 maj 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, Baylan, Hallengren, Bucht, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Skog, Ekström, Fritzon, Eneroth

Föredragande: statsrådet Skog

Regeringen beslutar skrivelse Miljömålen - med sikte på framtiden